

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra soukromého práva

Manželství – vznik a zánik

Diplomová práce

Marriage – Origin and Dissolution

Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

Prof. JUDr. Mgr. Josef SALAČ, Ph.D., dr. h. c. mult.

AUTOR PRÁCE

Bc. Denisa FILOVÁ

PRAHA

2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne

Bc. Denisa FILOVÁ

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu diplomové práce prof. JUDr. Mgr. Josefu Salačovi, Ph.D., dr. h. c. mult. za odborné vedení, podnětné připomínky a cenné rady při jejím zpracování. Poděkování patří také mé rodině za trpělivost a podporu po celou dobu mého studia.

ANOTACE

Tato diplomová práce se zabývá manželstvím, jeho vznikem a zánikem. Zachycen je historický vývoj právní úpravy rodinného práva od římskoprávního pojetí až po současnost, a to zejména v oblasti manželství. Ve druhé kapitole je charakterizováno manželství a předpoklady pro jeho uzavření. Zejména jsou zde popsány pojmové znaky manželství, zasnoubení, osobní předpoklady a zákonné překážky manželství, předdodavkové řízení, uzavírání manželství, včetně forem sňatku, jakož i neplatnost a zdánlivost manželství. Třetí kapitola je věnována způsobům zániku manželství, jimiž jsou smrt, prohlášení za mrtvého, prohlášení manželství za neplatné, změna pohlaví a rozvod. Součástí práce jsou mimo jiné aktuální statistické informace k rozvodům manželství.

KLÍČOVÁ SLOVA

manželství * vznik manželství * zánik manželství * historie rodinného práva * zasnoubení * neplatné manželství * zdánlivé manželství * rozvod *

ANNOTATION

This master thesis deals with marriage, its formation and dissolution. The historical development of the legal regulation of family law, in particular marriage, from Roman law to the present day is captured. The second chapter analyses marriage and the conditions for its formation. In particular, the definition and characteristics of marriage, engagement, pre-marriage proceedings, wedding ceremony, including the forms of marriage, as well as the void and putative of marriage are described. The last chapter is devoted to the ways of dissolution of marriage, which are death, declaration of death, change of sex or divorce. The thesis includes statistical information regarding divorce and important documents relating to marriage.

KEY WORDS

marriage * origin of marriage * dissolution of marriage * history of family law * engagement * putative marriage * void marriage * divorce *

Seznam použitých zkratk

ABGB – Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie (všeobecný rakouský zákoník z roku 1811)

CEFL – Commission on European Family Law (Komise pro evropské rodinné právo)

CIC – Codex Iuris Canonici

ČR – Česká republika

EHP – Evropský hospodářský prostor

ES – Evropské společenství

ESLP – Evropský soud pro lidská práva

EU – Evropská unie

KS – Krajský soud

LZPS – Listina základních práv a svobod

MatrZ – Matriční zákon (zákon o matrikách)

NOZ – Nový občanský zákoník

NS ČR – Nejvyšší soud České republiky

OSN – Organizace spojených národů

OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí

OSŘ – Občanský soudní řád

OZ – Občanský zákoník

TOS – Trest odnětí svobody

TZ – Trestní zákoník

ÚS – Ústavní soud

ZMPS – Zákon o mezinárodním právu soukromém

ZOR – Zákon o rodině

ZSZS – Zákon o specifických zdravotních službách

ZZŘS – Zákon o zvláštních řízeních soudních

Obsah

Úvod	9
1 Vývoj právní úpravy rodinného práva	11
1.1 Římskoprávní pojetí manželství a manželského práva	11
1.2 Vliv kanonického práva na manželství	12
1.3 Středověké pojetí manželského práva	14
1.4 Pokusy o změnu pojetí manželského práva v 18. a 19. století	14
1.5 Rodinné právo v první Československé republice	17
1.6 Rodinné právo za protektorátu Čechy a Morava	18
1.7 Rodinné právo v letech 1945 - 1963	19
1.8 Rodinné právo od roku 1963	21
1.9 Současná právní úprava manželství v České republice	22
1.9.1 Prameny rodinného práva	23
1.9.1.1 Mezinárodní smlouvy	23
1.9.1.2 Evropské unijní právo	24
1.9.1.3 Ústava a Listina základních práv a svobod	25
1.9.1.4 Nový občanský zákoník, další zákony a procesní předpisy	26
2 Manželství, účel manželství a jeho vznik	27
2.1 Pojmové znaky manželství	28
2.1.1 Zásada opačného pohlaví	29
2.1.2 Zásada uzavření manželství před příslušným orgánem	30
2.1.3 Zásada monogamie	30
2.1.4 Zásada dobrovolnosti	31
2.1.5 Zásada rovnoprávnosti muže a ženy	31
2.2 Zasnoubení	32
2.3 Osobní předpoklady a zákonné překážky manželství	33
2.3.1 Nedostatek věku	33
2.3.2 Omezená svéprávnost	35

2.3.3	Jiné manželství, registrované partnerství nebo jiný svazek.....	36
2.3.4	Příbuzenství	38
2.3.5	Poručenství, pěstounství, svěření	38
2.4	Předoddavkové řízení	39
2.5	Formy sňatku.....	42
2.5.1	Občanský sňatek	42
2.5.2	Církevní sňatek.....	44
2.6	Sňatečný obřad	45
2.7	Zvláštní způsoby uzavírání manželství	49
2.7.1	Uzavření manželství zástupcem.....	50
2.7.2	Uzavření manželství v přímém ohrožení života.....	51
2.7.3	Uzavření manželství v cizině	52
2.8	Neplatné a zdánlivé manželství.....	54
2.8.1	Neplatné manželství	54
2.8.2	Zdánlivé manželství	56
3	Zánik manželství.....	57
3.1	Smrt.....	58
3.2	Prohlášení za mrtvého	59
3.3	Změna pohlaví.....	60
3.4	Prohlášení manželství za neplatné	61
3.5	Rozvod	61
3.5.1	Se zjišťováním příčin rozvratu	64
3.5.2	Bez zjišťování příčin rozvratu.....	65
3.5.3	S tvrdostní klauzulí	68
3.5.4	Rozvod – de lege ferenda.....	69
3.5.5	Aktuální trendy v oblasti rozvodů.....	72
	Závěr	78
	Seznam použitých zdrojů.....	80

Seznam příloh	86
----------------------------	-----------

Úvod

Tato diplomová práce zpracovává téma manželství, jeho vznik a zánik. Manželství jako takové se řadí mezi jeden z neznámějších a nejvýznamnějších institutů soudobého občanského práva. Jeho kořeny nalézáme již v římském právu. Od této doby se neustále vyvíjelo až do současné podoby. V České republice má tak tento právní, ale i společenský institut dlouholetou tradici se silným ukotvením v českém právním řádu. I přes tento fakt zejména v posledních letech vyvstává řada otázek v náhledu na manželství a jeho definici v souvislosti s měnící se liberalizovanou společností, což byl i jeden z motivů pro sepsání této závěrečné práce. Práce má za cíl jasně a přehledně zanalyzovat vznik a zánik manželství a seznámit tak s danou problematikou.

V první kapitole je zmíněn historický vývoj právní úpravy rodinného práva s konkrétním zaměřením na právo manželské. Analyzován je vývoj od římskoprávního pojetí až po současnou právní úpravu, kde jsou popsány jednotlivé prameny rodinného práva. Kapitola má zachycovat výjimečnost tohoto termínu s ohledem na jeho historické ukotvení, jakož i možné porovnání se současnou právní úpravou, která je popsána v další části práce.

Druhá část práce je věnována manželství a jeho vzniku. Je zde popsána definice manželství, jeho účel, stěžejní pojmové znaky manželství, zasnoubení, zákonné překážky manželství, ale i s nimi spojené možné důsledky za jejich nedodržení. Další podmínky pro uzavření manželství jsou zmíněny v předoddavkovém řízení, na které navazují způsoby uzavírání manželství, včetně způsobů zvláštních. Smyslem této kapitoly má být mimo jiné vyzdvižení významu manželství jako vyšší formy soužití dvou lidí.

Třetí kapitola se věnuje důvodům zániku manželství. Popsány jsou smrt jednoho z manželů, prohlášení za mrtvého a prohlášení manželství za neplatné. Poměrně novým způsobem zániku manželství vzhledem k současné právní úpravě je změna pohlaví. Naopak jako jeden z nejběžnějších způsobů zániku manželství je popsán rozvod na základě rozvratu. Zmíněny jsou i následky zániku manželství. Závěr této kapitoly je věnován aktuálním trendům v oblasti rozvodovosti.

V této závěrečné práci je zaznamenán právní stav k roku 2023. S ohledem na novelu zákona o matrikách, jejíž účinnost nastala dne 1. ledna 2024, je však na ni v práci pro důležitost této skutečnosti alespoň upozorněno.

1 Vývoj právní úpravy rodinného práva

Tato kapitola pojednává o historickém vývoji právní úpravy rodinného práva, a tudíž i manželství jako takovém. Zmíněno je římskoprávní pojetí manželského práva, ze kterého vycházejí samotné základy práva rodinného. Dále je zmíněno ovlivnění pojetí manželství kanonickým právem a období středověku. Popsáno je i období tereziánské a josefinské, ve kterém rodinné právo zaznamenalo značný rozvoj. Zmíněn je vývoj v období první republiky a protektorátu Čechy a Morava. Jako poslední je zmíněna úprava rodinného práva v komunistickém režimu a úprava soudobého stavu v České republice.

1.1 Římskoprávní pojetí manželství a manželského práva

Ve starém Římě mělo soužití muže a ženy několik podob. Těmito byly otrocké společenství, souložnictví a manželství. Manželství (*matrimonium*) nemohlo být uzavřeno mezi osobami, které neměli dle římského práva způsobilost k jeho uzavření (*ius conubii*), tj. nesplňovali předpoklady pro vstup do manželství. V tomto případě se jednalo o manželství podle práva národů. Druhou formou manželství bylo takové, k jehož uzavření byly osoby dle práva způsobilé a jednalo se tak o manželství zákonné (*matrimonium legitimum*). Zákonné manželství mělo dvě formy, a to manželství přísné (*matrimonium cum manu*) a volné (*matrimonium sine manu*). Manželství přísné se pojilo se vznikem manželské moci nad ženou. Samotný vznik měl tři způsoby, a to náboženskou obětí, obraznou koupí ženy nebo užíváním manželské moci po dobu jednoho roku (vydržení).¹

Římský právník Modestinus považoval manželství za svazek muže a ženy, které vnímal jako celoživotní společenství božského a lidského práva. Jednalo se o faktický stav, z něhož vyplývaly právní účinky.²

Co se týče klasické římské rodiny, ta byla považována za jednotu osob a majetku. Muž, který uzavřel manželství, ze kterého se narodily děti, se stal dle

¹ BALÍK, Stanislav a BALÍK, Stanislav. *Rukověť k dějinám římského práva a jeho institucí*. 3., rozš. vyd. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-256-1, s. 212-213.

² VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-48-3, s. 53-56.

práva otcem rodiny, tzv. pater familias. S dětmi pak mohl pater familias disponovat podle svého rozhodnutí. Mohl je například prodat či adoptovat.³

Za výše zmíněné předpoklady pro vstup do manželství se považovaly dospělost, duševní zdraví, souhlas otce rodiny a nutnost římského občanství. Položeny byly také základy dnešních zákonných překážek manželství. Mezi ty se řadily příbuzenství či poručenství. Manželství též nemohly uzavřít osoby z rozdílných společenských nebo náboženských vrstev.⁴

Zasnoubení nebylo ani tehdy považováno za podmínku pro vstup do manželství. Nemělo předepsanou formu a odstoupení od zasnoubení bylo možno provést i jednostrannou výpovědí bez udání důvodu. Pokud byl ale dán tzv. závdavek ženichem a ten poté bezdůvodně zasnoubení zrušil, závdavek propadl. Jestliže byl ale dán závdavek ženichem a zasnoubení bylo zrušeno ze strany snoubenky, závdavek žena musela vrátit, a to včetně majetkové sankce.⁵

Římské manželství, stejně jako dnes, zanikalo smrtí. Tento svazek byl ukončen i ztrátou způsobilosti k manželství, tzv. nejvyšším snížením osobnosti. Tedy například v případě, kdy se manžel stal otrokem a přestal tak být subjektem práva. Otrok byl totiž v této době považován za pouhou věc. Římské manželské právo však znalo i institut rozvodu. Ten se nedá svou podstatou přirovnávat k tomu dnešnímu. Nejednalo se o soudní rozhodnutí, ani o právní úkon, ale o neformální projevení vůle manžela. Často šlo o případ, kdy manžel vyhnal manželku z domu pro určité závažné provinění, jako byla například nevěra. Později, po reformách Octaviana Augusta, byly stanoveny i důvody pro rozvod manželství.⁶

1.2 Vliv kanonického práva na manželství

V evropských zemích je úprava manželství ovlivněna principy křesťanského náboženství. K tomu přispěla legalizace církve a následné dosažení statutu státní

³ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-48-3, s. 53-56.

⁴ Tamtéž.

⁵ BALÍK, Stanislav a BALÍK, Stanislav. *Rukověť k dějinám římského práva a jeho institucí*. 3., rozš. vyd. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-256-1, s. 212-213.

⁶ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-48-3, s. 53-56.

církve. Názory církve se v tomto důsledku staly rozhodujícími pro úpravu manželského práva z pohledu státu.⁷

Katolická církev vnesla do úpravy manželských svazků princip monogamie, nerozlučitelnost manželů za jejich života a svátostnou povahu manželství.⁸ To je vysvětlováno jako manželský svazek, který uzavírá muž se ženou, přičemž spolu vytvářejí nejnvtitnější společenství svou povahou zaměřené na prospěch manželů, zplazení a výchovu dětí. Mezi pokřtěnými je povýšeno Ježíšem Kristem na svátost (Codex Iuris Canonici, § 1). V kostele tak dostávají a přijímají svátost ti, kteří si přejí, aby do jejich vztahu vstoupil Bůh, který jejich vztahu požehná a bude ho řídit.⁹ V tomto ohledu církev rozlišovala manželství u pokřtěných osob, která proměňovala ve svátost a tzv. smluvní manželství, která ponechávala ve světské sféře. U svátostných manželství si ponechávala pravomoc při jejich vzniku, platnosti a trvání.¹⁰

Přesnou formulaci pravidel zavedlo až samotné kanonické právo, které je převedlo do pravidel právních. Vliv na toto utváření mělo zejména římské právo. K nejvýznamnějším pramenům lze řadit Decreta Gratiani, Glossa Ordinaria či oba kodexy CIC, které byly vydány v roce 1917 a 1983. Nutno poznamenat, že tento Kodex existuje dodnes a poslední novelizace byla provedena v roce 2023. Bylo rozlišeno zasnoubení od manželské smlouvy, přičemž zasnoubení zavazovalo k věrnosti a k uzavření budoucího sňatku. Manželská smlouva naopak zaručovala nerozlučitelnost manželství (avšak ne absolutní). Jelikož manželství měla být nerozlučitelná, tak bylo nutné stanovit také překážky pro jeho uzavření. Mezi ty patřily například dříve uzavřené manželství, nedostatečný věk, impotence či příbuzenství v přímé linii prvního stupně. Manželství uzavřené i přes tyto překážky, by zakládalo jeho neplatnost. O neplatnost by se jednalo také při tzv. vadě konsensu, kdy se jedna ze stran mohla dovolávat nedostatku formálních náležitostí či toho, že konsens byl udělen v omylu nebo byl dán z donucení, popř.

⁷ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-48-3, s. 56-57.

⁸ Tamtéž.

⁹ *KODEX KANONICKÉHO PRÁVA – CODEX IURIS CANONICI L.P. 1983*. farnostzebrak.cz [online]. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: [http://www.farnostzebrak.cz/dokumenty/cic\(1983cz\).pdf](http://www.farnostzebrak.cz/dokumenty/cic(1983cz).pdf).

¹⁰ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-48-3, s. 56-57.

byl vynucen násilím či pod pohrůžkou násilí. Pozůstatek římského práva se projevil i v právu kanonickém, kdy se zachovala možnost dovolat se neplatnosti manželství v případě, že se jedna ze stran zmýlila ve stavovské příslušnosti druhého z manželů.¹¹

Výjimku z nerozlučitelnosti manželství představoval mimo jiné rozvod. Manželé měli v tomto případě možnost bydlet odděleně a byli osvobozeni od manželských povinností. Formálně však manželství trvalo i nadále. V tomto důsledku tedy nemohlo být uzavřeno manželství nové.¹²

1.3 Středověké pojetí manželského práva

Základy úpravy manželského práva nacházíme v Dekretech Břetislavových (1039), které stavily manželství pod kontrolu církve. Zdůrazňována byla monogamie a nerozlučitelnost manželství po dobu života. Samotný vznik manželství měl formu slavnostního přivolení před církví. Také manželské spory byly svěřeny do pravomoci církevních soudů, přičemž šlo převážně o soudy katolické. Spory se týkaly neplatnosti manželství nebo rozvodů. Soudy dále stíhaly za cizoložství. Pokud se ale jednalo o nevěru ze strany manželky, tu mohl stíhat manžel i svémocí. Například za výše zmíněné cizoložství ji mohl i zabít. Na tomto příkladu tak můžeme vidět, že kanonické právo i nadále přiznávalo mužům v samotném manželství nadřazené postavení. Za zmínku v tomto období stojí také Corpus iuris civilis, který byl vytvořen na podnět Justiniána I. Tento kodex představoval kodifikaci římského práva.¹³

1.4 Pokusy o změnu pojetí manželského práva v 18. a 19. století

Pokusy o změnu úpravy manželského práva se nedařily a vždy se navracelo k tradičnímu křesťanskému pojetí. Větší zásah státu přišel až za dob Marie Terezie, která vydala nařízení o možnosti zasnoubení a manželství mezi nezletilými osobami a dále nařízení o možnosti zasnoubení a manželství vojenských důstojníků. Za jejich dob byla také ustanovena komise pro

¹¹ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-48-3, s. 58-66.

¹² Tamtéž.

¹³ Tamtéž, s.66-68.

vypracování Codexu Theresianus universalis, který obsahoval tři části, a to práva osob, práva věcná a práva obligační. Návrh ale vyvolal zklamání, jelikož šlo spíše o vysvětlování pouhých pojmů, nikoliv o jejich právní úpravu jako takovou.¹⁴

Významnou změnu přinesl tzv. toleranční patent vydaný v roce 1781, synem Marie Terezie, Josefem II. Ten povolil působení evangelické církve a též byly povolovány sňatky mezi katolíky a evangelíky. Zrušena byla povinnost zásnub. O dva roky později byl vydán manželský patent, který přenesl rozhodování v oblasti manželských sporů do působnosti státních soudů. Nutno podotknout, že manželský patent se zcela neodchýlil od církve, jelikož respektoval do značné míry vyznání jednotlivých církví. Na druhou stranu tento kompromis vedl k mnohým problémům, poněvadž zde fungovala dohromady pravidla kanonického práva a pravidla státu. Tyto rozpory poprvé vedly k myšlence zavedení obligatorních občanských sňatků. Tento koncept ovšem neprošel a zůstaly tak v platnosti pouze církevní sňatky. Posledním významným císařským patentem v této oblasti bylo zavedení zrovnoprávnění manželských a nemanželských dětí ve vztahu k dědickému právu a též byl upraven institut poručenství.¹⁵

V tomto období nebyly vydávány pouze císařské patenty upravující rodinné právo, ale pracovalo se celkově na kodifikaci soukromého práva jako takového. S těmito pracemi se začalo již za vlády Marie Terezie a pokračovalo se s nimi i za vlády jejího syna Josefa II. V tuto dobu byly položeny základy prvního dílu Všeobecného občanského zákoníku. Ten obsahoval i výše zmíněné císařské patenty. Tento první díl zákoníku byl vydán 1. listopadu 1786.¹⁶

Ani po smrti Josefa II. se s kodifikací soukromého práva nepřestalo. V roce 1811 byl vydán Všeobecný občanský zákoník (ABGB), a to s účinností od 1. ledna 1812. Zákoník vycházel z kanonického práva, přičemž ale dodržování jeho pravidel bylo kontrolováno státem, nikoliv církví.¹⁷

Zákoník v dílu prvním obsahoval otázky osobního stavu, tedy osobních vlastností a poměrů, které mimo jiné vycházely z rodinných vztahů. Část prvního dílu se věnovala i manželskému právu, kde byl upraven pojem manželství

¹⁴ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-48-3, s. 58-66.

¹⁵ Tamtéž, s. 68-70.

¹⁶ Tamtéž, s. 70-72.

¹⁷ Tamtéž, s. 70-72.

a zasnoubení, které svou podstatou známe z dnešního platného občanského zákoníku. Manželství zde bylo bráno jako smlouva mezi manžely, která byla založena na snubní svobodě. V podstatě se jednalo o vyjádření, že manželství mohl uzavřít každý, komu v tom nebránila zákonná překážka. Překážky manželství byly v občanském zákoníku upraveny velmi podrobně. Další hlava obsahovala práva mezi rodiči a dětmi stanovující právní poměry mezi manželskými a nemanželskými rodiči a dětmi, povinnosti rodičů, povinnosti dětí, otcovskou moc nebo například důkaz otcovství (určování otcovství). K rodinnému právu zde bylo pojednáno ještě o institutu poručenství a opatrovnictví.¹⁸

Zákoník z roku 1811 upravoval několik možností zániku manželství. Obecně se jednalo o prohlášení manželství za neplatné, zrušení manželství rozlukou, smrtí jednoho z manželů nebo prohlášením za mrtvého. U zániku manželství však záleželo na vyznání manželů. Například pro katolíky nepřipadal v úvahu zánik manželství skrze rozlukou, a to až do roku 1919. Zánik pro katolíky fakticky znamenal pouze fakt, že spolu nemusí žít, avšak právně k zániku manželství nedošlo. Rozloučení tak mohli být pouze nekatolíci. Židé, na rozdíl od katolíků, naopak mohli využít i možnosti zániku manželství formou vzájemné dohody.¹⁹

Nutno však říci, že postavení muže a ženy v manželství nebylo postaveno na roveň. Jednalo se stále o podřízené postavení ženy. Muž byl naopak hlavou rodiny – dával dítěti jméno, rozhodoval o výchově a v případě rozvodu či rozluky děti připadly, až na výjimky, otci. Zákoník vrátil též nerovnost do postavení manželských a nemanželských dětí.²⁰

Ve zbytku 19. století se rozpory mezi kanonickým a státním právem stupňovaly. Zejména se jednalo o otázku vzniku manželství v souvislosti se světskými a kanonickými překážkami. Definitivní konec úsilí o reformaci manželského práva přinesla na počátku 20. století 1. světová válka. V jejím průběhu došlo k částečné revizi občanského zákoníku, kdy byly ve vztahu k rodinnému právu vydány dvě novely.²¹

¹⁸ Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., *obecný zákoník občanský* ve znění k 19. 1. 1860.

¹⁹ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-48-3, s. 70-72.

²⁰ Tamtéž.

²¹ Tamtéž, s. 72-76.

První novela vydána císařským nařízením č. 276/1914 ř. z., se týkala zejména úpravy osobních poměrů, péče o nezletilé pod otcovskou mocí, péče o děti při zániku manželství, nemanželských dětí a poručenství a opatrovnictví.²²

Druhá novela týkající se rodinného práva vyšla pod č. 69/1916 ř. z. Upravovala například způsobilost nezletilých zavazovat se či popření manželského původu dítěte.²³

1.5 Rodinné právo v první Československé republice

Po 1. světové válce došlo k rozpadu monarchie a vzniku Československého státu. Problém nastal v dualismu rakouských a uherských právních norem, přičemž tyto potíže přetrvávaly po celou dobu trvání první republiky. Příčinou tohoto problému v právním dualismu byla vyhlášená recepční norma č. 11 ze dne 28. října 1918. Ta sice fixovala stávající právní poměry v zemi, avšak stanovila, že na tehdejší rakouském území bude platit ABGB z roku 1811 a další novely, zatímco na území dříve uherském platily jen některé zákony občanského práva a ve zbytku platilo právo obyčejové.²⁴

Reforma rodinného práva od vzniku Československého státu na sebe však nenechala dlouho čekat. Hned na první schůzi Revolučního národního shromáždění konaného dne 14. listopadu 1918 byl podán návrh na reformu manželského práva. Zdálo se, že návrh na reformu manželského práva nebude vyvolávat neshody, ale opak se stal pravdou, když se proti němu ohradila církev. Té se zejména nelíbila možnost uzavírání civilního sňatku a rozlučitelnost manželství. Nakonec byl dne 22. května 1919 přijat vládní návrh, který byl pod č. 320 vyhlášen ve sbírce zákonů.²⁵

Tato manželská novela neboli tzv. rozlukový zákon zavedl možnost fakultativního církevního sňatku. Občanský a církevní sňatek tak byly postaveny na roveň. Snoubenci se tak mohli rozhodnout, zda sňatek uzavřou v kostele nebo

²² Císařské nařízení č. 276/1914 ř. z., *jímž se vydává částečná novella k obecnému zákoníku občanskému ve znění k 31. 12. 1950.*

²³ Císařské nařízení č. 69/1916 ř. z., *jímž se vydává třetí částečná novella k obecnému zákoníku občanskému ve znění k 31. 12. 1950.*

²⁴ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy.* Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-48-3, s. 76-78.

²⁵ Tamtéž.

na okresním úřadě. Zákon č. 320/1919 Sb. dále zrušil některé překážky manželství a srozumitelně formuloval důvody pro jeho rozluhu.²⁶

Rozlukový zákon ale přece jen ukázal některé slabiny, ty měly být odstraněny celkovou revizí Všeobecného občanského zákoníku. Revizní práce však nepřinesly kýžený výsledek a došlo pouze k vydání několika dílčích zákonů v oblasti manželského a rodinného práva. Celkové revizi nepomohlo ani dění v Československém státu, jelikož se postupně schylovalo k Mnichovské dohodě a druhé světové válce.²⁷

1.6 Rodinné právo za protektorátu Čechy a Morava

Významným zásahem po zřízení protektorátu Čechy a Morava (protektorat Böhmen und Mähren) v oblasti rodinného práva se stal výnos říšského kancléře z roku 1939. Ten stanovil, že obyvatelé protektorátu německé národnosti se považují za německé státní příslušníky, a tudíž se na ně vztahují německé zákony a soudnictví, a to právě v oblasti osobního stavu. Konkrétně v případě uzavření manželství mužem německé národnosti se vyžadovalo, aby se tak stalo před německým stavovským úředníkem.²⁸

Vydáním vládního nařízení dne 4. července 1940 doplňující Norimberské zákony došlo k zásahu do osobního statutu, ale i lidské důstojnosti židovských obyvatel žijících v protektorátu. Jinak tomu nebylo ani v případě vydání dalšího vládního nařízení dne 7. března 1942, které zakazovalo protektorátním obyvatelům uzavřít manželství s osobou židovského původu. Snoubenci tak před uzavřením manželství museli písemně dokazovat, že takovéto překážky nebrání uzavření manželství. Pokud by přesto došlo k uzavření takového manželství, jednalo by se dle nařízení o manželství neplatné, přičemž zde hrozila sankce trestu odnětí svobody až na 15 let.²⁹

K dalším úpravám došlo nařízením, kterým byl proveden a doplněn manželský zákon a sjednoceno mezinárodní právo rodinné. Změny se týkaly

²⁶ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-48-3, s. 76-78.

²⁷ Tamtéž, s. 72-82.

²⁸ Tamtéž, s. 83.

²⁹ Tamtéž, s. 84-85.

neplatnosti manželství, uzavírání manželství, přeměně rozvodu na rozluku a dále také původu dětí, právního poměru mezi rodiči a dětmi, osvojení, poručenství či opatrovnictví.³⁰

1.7 Rodinné právo v letech 1945 - 1963

Vliv na utváření rodinného práva, a tedy i na manželství měla Ústava ze dne 9. května 1948, která byla vydána jako ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky.³¹

Touto Ústavou bylo mimo jiné postaveno manželství, rodina a mateřství pod ochranu státu. Též bylo ustanoveno rovné postavení muže a ženy v rodině i ve společnosti.³²

V souvislosti s vydanou Ústavou se však muselo začít s rozsáhlou rekodifikací téměř všech právních odvětví, aby byl právní řád jako celek v souladu. S ohledem na rodinné právo byl dne 7. prosince 1949 schválen zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, a to s účinností od 1. ledna 1950. Zajímavostí je, že se tento zákon až na výjimky shodoval s polským zákonem o rodinném právu. Nutno také podotknout, že tímto zákonem došlo k vyčlenění rodinného práva z práva občanského a netvořilo tak již jeho součást.³³

Dle tohoto zákona se manželství uzavíralo souhlasným prohlášením muže a ženy o vstupu do tohoto svazku, přičemž toto prohlášení muselo být učiněno před místním národním výborem. Dále byl zaveden obligatorní civilní sňatek. Za konání náboženského obřadu před obřadem civilním byla dokonce stanovena trestní sankce. Vytyčily se také zákonné překážky manželství, kterými byly bigamie (dvojí manželství), příbuzenství, duševní onemocnění a nedostatek věku. U nedostatku věku však zákon povoloval ze závažných důvodů manželství uzavřít osobám starším 16 let.³⁴

³⁰ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-48-3, s. 85-86.

³¹ Tamtéž, s. 86-87.

³² Ústavní zákon č. 150/1948 Sb., *Ústava Československé republiky* ve znění k 10. 7. 1960, § 1 a § 10.

³³ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-48-3, s. 87-88.

³⁴ Zákon č. 265/1949 Sb., *o právu rodinném* ve znění k 31. 3. 1964, § 1-12.

Ve druhé části zákona bylo stanoveno, že manželé mají stejná práva a povinnosti, což odstranilo dřívější nadřazenost manžela v tomto svazku. V části třetí byl upraven rozvod jako jedna z forem zániku manželství. Ten byl charakterizován jako hluboký a trvalý rozvrat.³⁵

Tímto se tak upustilo od dřívějšího rozvodu od stolu a lože a rozluky. Ke zrušení manželství nyní docházelo výrokem soudu, přičemž soud zjišťoval, který z manželů je odpovědný za rozvrat manželství (tzv. výrok o vině). Manželství navíc nebylo rozvedeno v případě, že manžel, který se na rozvratu nepodílel, s rozvodem nesouhlasí. Toto se však v praxi stávalo nemožným z důvodu faktické nefunkčnosti manželství, a tak byl později vládním nařízením výjimečně povolen rozvod. Podmínkou bylo, že tak vyžadoval zájem společnosti, přičemž manželé spolu dlouhodobě nežijí, a to i přesto, že s rozvodem „nevinný“ manžel nesouhlasí. Upravena byla i další forma zániku manželství, a to konkrétně zánik manželství prohlášením za mrtvého. V tomto případě se již nemuselo žádat o výrok soudu o zániku manželství, ale manželství zanikalo okamžikem pravomocného prohlášení jednoho z manželů za mrtvého.³⁶

Příznivě navenek působilo uzavírání manželství v cizině. Způsobilst snoubenců o uzavření manželství se přitom měla řídit dle právního řádu státu, jehož byl příslušníkem. O pár let se však uzavírání manželství, mezi státním příslušníkem Československa a cizím státním příslušníkem, zkomplikovalo. Nově totiž bylo k uzavření takového manželství potřeba souhlasu ministra vnitra, popř. orgánu jím pověřeného.³⁷

Mimo jiné byla zrušena tzv. moc otcovská a byla zavedena moc rodičovská, jež náležela oběma manželům. Byly formulovány i domněnky otcovství, upraveno osvojení či zrovnoprávněno postavení dětí manželských a nemanželských. Změnou v tomto období bylo přenesení rozhodnutí o právech a povinnostech k dětem ze samostatného opatrovnického řízení do samotného řízení o rozvod manželství.³⁸

³⁵ Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném ve znění k 31. 3. 1964, § 15-16, § 30.

³⁶ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-48-3, s. 89-94.

³⁷ Tamtéž, s. 93.

³⁸ Tamtéž, s. 91-93.

1.8 Rodinné právo od roku 1963

Vydáním Ústavy z roku 1960, jež byla vydána jako ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky, bylo opět potřeba provést rozsáhlé změny v mnoha právních odvětvích, aby došlo k celkovému souladu. Rekodifikace se týkala i rodinného práva, kdy zásadní změnu představoval přesun úpravy majetkových vztahů mezi manžely do občanského zákoníku.³⁹

Významným právním předpisem v oblasti rodinného práva představoval zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině (ZOR). Zákon zpočátku nadále trval na obligatorním občanském sňatku, který se uzavíral souhlasným prohlášením muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství, a to před oprávněným orgánem státu. Manželství mohlo být uzavřeno i na jiném místě než v místnosti místního národního výboru. Povolena byla také možnost uzavřít sňatek v zahraničí, a to před zastupitelským úřadem, popř. jiným orgánem československého státu, který k tomu byl zmocněn, nebo před orgánem cizího státu při respektování československého právního řádu.⁴⁰

Výše zmíněný zákon přinesl i změnu u zániku manželství rozvodem. Soud sice i nadále zjišťoval příčiny rozvratu manželství, avšak formálně se mohlo upustit od tzv. výroku o vině. V rozsudku ovšem nově muselo být rozhodnutí o právech a povinnostech rodičů vůči dětem v době po rozvodu manželství. Téměř nikdy se ale při rozvodovém řízení nevyžadovalo schválení soudu ohledně styku rodičů s dítětem v době po rozvodu.⁴¹

Jak již bylo zmíněno, zpočátku se trvalo na obligatorním civilním sňatku, avšak novela zákona o rodině, kterou přinesl až zákon č. 234/1992 Sb., zákon, kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění zákona č. 132/1982 Sb., s účinností od 1. července 1992, umožnil uzavírání církevních sňatků. Manželství se od této doby uzavíralo souhlasným prohlášením muže

³⁹ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-48-3, s. 95.

⁴⁰ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině ve znění k 1. 4. 1964, § 1-4.

⁴¹ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-48-3, s. 96-97.

a ženy, a to před orgánem státu, náboženské církve nebo náboženské společnosti.⁴²

Významný byl také vývoj zákona o matrikách, který byl několikrát doplňován a novelizován. Nakonec byl nahrazen zcela novým zákonem o matrikách (zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů).⁴³

1.9 Současná právní úprava manželství v České republice

Současná právní úprava rodinného práva a manželství je z velké většiny zakotvena v nynějším novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník), který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2014. Tímto se zrušil předcházející občanský zákoník (zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník) a zároveň i tehdejší zákon o rodině (zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině). V části druhé NOZ (§ 655 - § 975) je upraveno rodinné právo, a tudíž i právní úprava manželství jako taková. Touto úpravou se rodinné právo opět začlenilo do občanského práva, jako tomu bylo před rokem 1949, a představuje tak jeho nedílnou součást. Právní úprava manželství je ale upravena také v jiných vnitrostátních a mezinárodních právních předpisech.⁴⁴

Na rozdíl od předchozí právní úpravy definice manželství, kde tento svazek vznikal souhlasným prohlášením⁴⁵, dnes manželství vzniká souhlasným projevem vůle muže a ženy o vstupu do manželství. Navíc nyní toto soužití může vzniknout i jiným způsobem než souhlasným projevem vůle, tj. slovně, pokud bude zřejmé, že jde o projevení této sňatečné vůle. V souvislosti s tímto zákonem o matrikách upravuje institut tlumočnicka v situacích, kdy je jeden ze snoubenců němý, neslyšící, popř. nerozumí česky. Nynější úprava je tak v těchto ohledech benevolentnější, jelikož ve výše zmíněných případech by nebylo možné

⁴² Zákon č. 234/1992 Sb., zákon, kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění zákona č. 132/1982 Sb., ve znění k 31. 12. 2013, § 3 a § 4a.

⁴³ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-48-3, s. 108.

⁴⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 13.

⁴⁵ § 3 odst. 1, ZOR: „Manželství se uzavírá svobodným a úplným souhlasným prohlášením muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství učiněným před obecním úřadem pověřeným vést matriky, popřípadě úřadem, který plní jeho funkci (dále jen "matriční úřad") nebo před orgánem církve nebo náboženské společnosti, oprávněné k tomu zvláštním předpisem.“

manželství uzavřít souhlasným prohlášením, jako tomu bylo dříve. V současnosti postačuje pouze tuto sňatečnou vůli projevit.⁴⁶

1.9.1 Prameny rodinného práva

Některé prameny rodinného práva mají vnitrostátní právní účinky, jiné mají dokonce mezinárodní přesah. Obecně k pramenům rodinného práva řadíme mezinárodní smlouvy, evropské unijní právo, Ústavu ČR, Listinu základních práv a svobod, občanský zákoník a další vnitrostátní právní předpisy.

1.9.1.1. Mezinárodní smlouvy

Pramenem rodinného práva jsou mezinárodní smlouvy, které mohou být označovány také jako dohody či úmluvy. Tyto smlouvy jsou přijímány na mezinárodní úrovni, což znamená, že jejich uplatňování probíhá napříč různými státy světa. V České republice jsou součástí právního řádu ty vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal souhlas Parlament ČR a jimiž je ČR vázána. Mezinárodní smlouvy mají aplikační přednost před zákony, tzn. pokud by mezinárodní smlouva stanovila něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.⁴⁷

V rámci dodatkových protokolů byla za klíčový pramen označena Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. Ta byla přijata Radou Evropy v roce 1950, přičemž publikována byla sdělením č. 209/1992. Sb. Pro rodinné právo je významný Čl. 6, který stanovuje právo na spravedlivý proces, Čl. 8, jež garantuje právo na respektování soukromí a rodinného života. Dále Čl. 12, který stanovuje možnost uzavření manželství a Čl. 14 zakazující diskriminaci. Nutno podotknout, že ve vztahu k této Úmluvě je významná i judikatura Evropského soudu pro lidská práva.⁴⁸

Stěžejní je dále Úmluva o právech dítěte, která byla přijata Organizací spojených národů (OSN) v roce 1989. Publikována byla pod sdělením

⁴⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-046-8, s. 86-87.

⁴⁷ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky* v posledním znění, Čl. 10 a Čl. 10a.

⁴⁸ Sdělení č. 209/1992 Sb., *sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících* v posledním znění.

č. 104/1991 Sb., ve znění oprav sdělením č. 41/2000 Sb. m. s. Nutno podotknout, že tento mezinárodní dokument přijalo skoro 200 států světa. Tato Úmluva se vztahuje na práva dětí, a proto se jí též někdy přezdívá jako Magna charta práv dětí.⁴⁹

Dalšími významnými mezinárodními smlouvami ve vztahu k manželství jsou Úmluva o státním občanství vdaných žen (vyhláška č. 72/1962 Sb.) a Úmluva o souhlasu k manželství, nejnižším věku pro uzavření manželství a registraci manželství (vyhláška č. 124/1968 Sb.). Obě byly sjednány v roce 1962 v New Yorku. Na Haagské konferenci byla pak v roce 1970 přijata ještě Úmluva o uznání rozvodů a zrušení manželského soužití (vyhláška č. 131/1976 Sb.).⁵⁰

1.9.1.2. Evropské unijní právo

Evropská unie má právní subjektivitu a vlastní právní řád. Od roku 2004, kdy se Česká republika stala součástí Evropské unie, jako její členský stát, je povinna respektovat a akceptovat právo Evropské unie. Evropské unijní právo, resp. jeho prameny mají jak přímé, tak nepřímé účinky na vnitrostátní právní úpravu, a to v souvislosti s jejich přímou či nepřímou aplikací při transpozici do českého právního řádu. Pro ČR se jedná o závazný pramen práva, který má přednost před zákony.⁵¹

S ohledem na manželství má význam zejména nařízení tehdejší Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. 11. 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000. Toto nařízení se mimo jiné věnuje řízení o určení, zda tu manželství je, či není. Nutno podotknout, že se nevztahuje na jiné svazky než manželství, tj. nevztahuje se například na registrované partnerství. Dále se věnuje rodičovské zodpovědnosti, zejména na péči o dítě, styk s dítětem, opatrovnictví

⁴⁹ Sdělení č. 209/1992 Sb., *sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících* v posledním znění.

⁵⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 11.

⁵¹ *Prameny a působnost práva Evropské unie*. Evropský parlament [online]. 2023. [cit. 2023-11-22]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/6/prameny-a-pusobnost-prava-evropske-unie>.

nebo poručenství. V neposlední řadě řeší i otázku příslušnosti v souvislosti s rozvodem.⁵²

Zmínit lze také Listinu základních práv Evropské unie, která v Čl. 7 stanovuje právo na respektování soukromého a rodinného života, obydlí a též komunikace. V Čl. 9 zaručuje právo uzavřít manželství a založit rodinu. To je zaručeno v souladu s vnitrostátní právní úpravou.⁵³

1.9.1.3. Ústava a Listina základních práv a svobod

Neopomenutelným pramenem rodinného práva, a tedy i manželství je základní zákon ČR, kterým je Ústava České republiky. Ta byla přijata Českou národní radou 16. 12. 1992, přičemž publikována byla jako ústavní zákon pod č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Obecně vymezuje úctu k hodnotám a lidské důstojnosti. Stanovuje též zásadu aplikační přednosti mezinárodních smluv před zákony (Čl. 10).⁵⁴

Neméně důležitý je dokument zvaný Listina základních práv a svobod (LZPS), která je součástí ústavního pořádku ČR (ústavní zákon č. 2/1993 Sb.). Mimo jiné obecně stanovuje rovnost lidí v důstojnosti i právech, přičemž tato práva jsou přiznána všem bez rozdílu, tj. bez ohledu na pohlaví, rasu, barvu pleti, jazyk, náboženství či politické vyznání. Nutno podotknout, že například při uzavírání manželství tomu tak v minulosti nebylo vždy (viz vládní nařízení ze dne 7. března 1942, které zakazovalo protektorátním obyvatelům uzavřít manželství s osobou židovského původu). Ve vztahu k uzavírání manželství však nelze mluvit o rovnosti v právech u všech lidí, a to konkrétně co se týče pohlaví, jelikož v ČR není možno uzavřít sňatek mezi osobami stejného pohlaví.⁵⁵

S ohledem na rodinné právo a manželství lze dále poukázat na Čl. 10, který chrání před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.

⁵² Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003. EUR-lex [online]. 2003. [cit. 2023-11-22]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32003R2201>.

⁵³ Listina základních práv Evropské unie. EUR-lex [online]. 2016. [cit. 2023-11-22]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A12016P%2FTXT>.

⁵⁴ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky v posledním znění.

⁵⁵ Usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky v posledním znění.

Čl. 32 LZPS pak staví rodičovství a rodinu pod ochranu zákona. Další významná práva, resp. jejich ochranu LZPS též přisuzuje dětem.⁵⁶

1.9.1.4. Nový občanský zákoník, další zákony a procesní předpisy

Nový občanský zákoník (NOZ) ve své části druhé upravuje problematiku rodinného práva (§ 655 - § 975), a tudíž i manželství, jeho vznik a zánik. Nutno ale podotknout, že pro rodinné právo nejsou významné pouze jeho tři hlavy (Manželství – hlava I., Příbuzenství a švagrovství – hlava II., Poručenství a jiné formy péče o dítě – hlava III.), ale také jeho první obecná část občanského zákoníku, která upravuje významné právní instituty (např. svéprávnost, osoby blízké), zásady nebo výkladová a aplikační pravidla.⁵⁷

Mezi další prameny rodinného práva řadíme zákon o matrikách, jménu a příjmení (zákon č. 301/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů), ve kterém ve vztahu k manželství nalezneme ustanovení o matrikách (matrika manželství, pro kterou se vede kniha manželství), orgány veřejné moci, před kterými je možno uzavřít manželství nebo také pravidla pro stanovení či změnu jména a příjmení.⁵⁸

Dalším zákonem je zákon o církvích a náboženských společnostech (zákon č. 3/2002 Sb., zákon o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů). Ve vztahu k manželskému právu tento zákon upravuje registraci církví a náboženských společností, přičemž takovéto mohou získat oprávnění pro výkon zvláštních práv. V souvislosti s manželstvím se jedná zejména o právo konat obřady, při nichž dochází k uzavírání sňatků právě před orgánem církve či náboženské společnosti.⁵⁹

Dalším právním předpisem, který se pojí s rodinným právem je například zákon o registrovaném partnerství osob stejného pohlaví (zákon č. 115/2006 Sb.,

⁵⁶ Usnesení č. 2/1993 Sb., *Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky* v posledním znění.

⁵⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 13.

⁵⁸ Zákon č. 301/2000 Sb., *o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů* v posledním znění.

⁵⁹ Zákon č. 3/2002 Sb., *o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů* v posledním znění.

ve znění pozdějších předpisů), u kterého se původně zamýšlelo, že bude též začleněn přímo do druhé části NOZ, avšak ze společenských, politických a legislativních důvodů k tomu nedošlo. Dalšími prameny jsou školský zákon, zákon o zaměstnanosti, zákon o sociálně-právní ochraně dětí (OSPOD), zákon o výkonu ústavní a ochranné péče, zákon o zdravotních službách či zákon o specifických zdravotních službách. Nutno podotknout, že tyto zákony se pojí spíše s rodinným právem jako takovým, a nikoliv s právem manželským, ačkoliv se ho nepřímo také dotýkají. Posledním zákonem je zákon o mezinárodním právu soukromém, kde jsou mimo jiné upraveny poměry mezi manželi.⁶⁰

K procesním předpisům, které též řadíme k pramenům rodinného práva jsou občanský soudní řád (zákon č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů), který je obecným právním předpisem týkající se postupu soudu a účastníků v občanském soudním řízení a zákon o zvláštních řízeních soudních (zákon č. 292/2013 Sb., ve znění pozdějších předpisů), který mimo jiné upravuje problematiku řízení o rozvod manželství. Poslední předpisem v této oblasti je zákon o mediaci (zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a změně některých zákonů), který zahrnuje i rodinnou mediaci.⁶¹

2 Manželství, účel manželství a jeho vznik

Ze sociologického hlediska lze pojem manželství charakterizovat jako vztah mezi manžely, který je velmi blízký. Za bližší vztah je možné považovat už jen vztah mezi matkou a dítětem - tzv. mateřské pouto. Dalším rysem manželství je z tohoto hlediska i směna věcí a služeb a trvalost tohoto svazku, která se ve většině společností předpokládá.⁶²

Z právního hlediska se jedná o spojení muže a ženy, které český právní řád předpokládá. Z běžného lidského vztahu se tak uzavřením manželství stává i vztah právní.⁶³

⁶⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 13-15.

⁶¹ Tamtéž, s.16.

⁶² VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-48-3, s. 111.

⁶³ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 46.

Nový občanský zákoník (NOZ) v § 655 stanovuje definici manželství jako:

„Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.“⁶⁴

Účelem manželství je dle NOZ založení rodiny a řádná výchova dětí. Dále také vzájemná podpora a pomoc. Zde je promítnut tzv. princip solidarity.⁶⁵

Od manželství je též nutno odlišovat nesezdané soužití, resp. jiné formy soužití. Jedná se o vztah mezi mužem a ženou, kteří spolu žijí. Stěžejními faktory jsou společné bydlení, společná domácnost, hrazení svých potřeb a intimita. Tento vztah lze označit jako soužití druha a družky, nesezdané soužití, faktické manželství či konkubinát. Občanský zákoník tento poměr neupravuje, avšak v některých částech jej zohledňuje – viz dědické třídy či výživné.⁶⁶

V protikladu k zásadě opačného pohlaví stojí institut zvaný registrované partnerství, které je potřeba odlišovat od manželství. Český právní řád umožňuje uzavřít toto společenství dvěma osobám stejného pohlaví (na rozdíl například od zahraniční právní úpravy Nizozemska, které umožňuje uzavřít registrované partnerství i osobám odlišného pohlaví). Manželství a registrované partnerství se navzájem vylučují, tj. nelze uzavřít oba tyto svazky najednou. Co se týče evropské úrovně, pak Evropský soud pro lidská práva konstatoval, že konsensus ve věci manželství osob téhož pohlaví nebyl zatím dosažen, což je dáno národní legislativou daného státu a jejím vývojem.⁶⁷

2.1 Pojmové znaky manželství

Mezi pojmové znaky manželství, které lze vyvodit z právní úpravy, patří zásada opačného pohlaví, zásada uzavření manželství před příslušným orgánem,

⁶⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v posledním znění, § 655.

⁶⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-046-8, s. 122-123.

⁶⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 46-47.

⁶⁷ Tamtéž.

zásada monogamie, zásada dobrovolnosti či zásada rovnosti muže a ženy. Nelze opomenout také trvalost tohoto svazku, autonomii vůli či rozlučitelnost.⁶⁸

2.1.1 Zásada opačného pohlaví

Toto životní společenství dvou osob je založeno na podmínce určující nutnost rozdílnosti pohlaví, tj. uzavřít manželství mezi sebou mohou pouze muž a žena. Rozhodující je pohlaví, které má snoubenec uvedeno v rodném listě, což zpravidla bývá od narození v souvislosti s registrací do matriční knihy.⁶⁹

Výjimkou může být změna pohlaví, která se následně zapíše do knihy narození této osoby, přičemž je vydán nový rodný list, ve kterém je uvedeno pohlaví nové. Tato osoba následně smí v souladu s mezinárodními smlouvami a judikaturou ESLP uzavřít manželství. Nutno podotknout, že případné předešlé manželství změnou pohlaví zaniká.⁷⁰

Genderově neutrálnější je v tomto směru například Francie či Nizozemsko, které ve svých právních úpravách dovolují uzavřít manželství dvěma osobám bez ohledu na pohlaví.⁷¹

Otázka rovného manželství pro všechny, tj. manželství pro všechny páry se momentálně řeší i v ČR. Novela zákona ohledně rovného manželství byla předložena skupinou poslanců v červnu 2022, přičemž v době sepsání této práce je v současné chvíli ve druhém čtení. S touto novelou byl ale také předložen kompromisní návrh, který chce definici manželství ukotvit v samotné Ústavě.⁷² Stejný zákon byl přijat i v Polsku, Maďarsku nebo Rusku. Pokud by byl zákon přijat, stejnopohlavním párům by byla možnost uzavření manželství vzdálena ještě více než doposud, jelikož vzhledem k tomu, že v ČR máme tzv. rigidní Ústavu, je ke změně jejího textu vyžadována 3/5 většina všech poslanců a 3/5 většina přítomných senátorů (obvykle je potřeba pouze nadpoloviční většina všech přítomných poslanců/senátorů). Případná změna v budoucnosti by se tak stala

⁶⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 45.

⁶⁹ Tamtéž, s. 46.

⁷⁰ Tamtéž, s. 30-31.

⁷¹ Tamtéž, s. 46.

⁷² *Manželství pro všechny: Jaké jsou názory politiků a?*. vlada.gov.cz [online]. 2023. [cit. 2024-02-12]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/scripts/detail.php?id=209153&tmplid=50>.

velmi obtížnou. Tento návrh zákona je dáván i do kombinace s tzv. „polomanželstvím“, kdy má jít o rozšíření práv pro stejnopohlavní páry, avšak právě na úkor toho, že bude definice manželství vsunuta do Ústavy. Navíc toto rozšíření práv má obsahovat spíše úpravy ohledně příjmení či vdovského/vdoveckého důchodu, nikoliv však úpravu rodičovských práv, o kterou je z pozice stejnopohlavních páru nejvíce usilováno.⁷³

2.1.2 Zásada uzavření manželství před příslušným orgánem

Manželství jako právní vztah může vzniknout jen zákonem stanoveným způsobem, a to před matričními úřady, tj. příslušnými orgány pověřenými vést matriky či před orgánem církve nebo náboženské společnosti registrované státem.⁷⁴

Manželství vzniká souhlasným prohlášením (projevem vůle) snoubenců o vstupu do tohoto svazku, a to za součinnosti oddávajícího. Tento princip součinnosti se ustálil až na Tridentském koncilu (1545–1563), kde byla dokončena právní úprava kanonického manželského práva. Tento princip je v rozporu s tzv. tajnými manželstvími (*matrimonium clandestinum*), která byla dříve uzavírána právě bez této součinnosti oddávajícího.⁷⁵

2.1.3 Zásada monogamie

Jedná se o pravidlo, které umožňuje manželství pouze mezi dvěma osobami, a to mezi jedním mužem a jednou ženou. Tento princip vychází z křesťanských a evropských kulturních tradic.⁷⁶

⁷³ RAMBOUSKOVÁ, Bohdana. *ROVNÉ MANŽELSTVÍ, ÚSTAVNÍ ZÁKAZ, NAVRÁTILŮV NÁVRH, "NAROVNÁNÍ PRÁV"...TAKY SE V TOM ZTRÁCÍTE? PŘEHLEDNĚ VÁM TO VYJASNÍME.* jsmefer.cz [online]. 2023. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/zakony_ve_snemovne_vysvetleni_2023.

⁷⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana a KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo.* 2., opr. a dopl. vyd. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Brno: Masarykova univerzita, 2001. ISBN 80-7239-104-6, s. 48-49.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ Tamtéž, s. 50.

V České republice tedy není možné uzavřít tzv. polygamní manželství, které představuje soužití více než dvou osob v tomto svazku. Polygamii též nelze považovat za vývojově starší formu oproti monogamii.⁷⁷

2.1.4 Zásada dobrovolnosti

Manželství je uzavřeno dobrovolným ústním souhlasem. Tento souhlas nelze verbálně ani fyzicky vynutit. Pokud by ho jeden ze snoubenců vynutil od druhého snoubence nátlakem spočívajícím v užití násilí, uzavřené manželství by se považovalo za neplatné. Manželství, resp. sňatečný projev vůle nemůže být vynucen ani smluvně. Naopak právní překážkou není nesouhlas třetích osob, tj. například nesouhlas rodičů jednoho ze snoubenců.⁷⁸

Nutno poznamenat, že občanský zákoník umožňuje uzavřít manželství také osobám starším šestnácti let a mladším osmnácti let. Zde však rozhodnutí o uzavření manželství vyžaduje vážný důvod, na základě kterého rozhoduje soud. Obdobně je vyžadováno schválení rozhodnutí soudem v případě, kdy chce manželství uzavřít osoba, která je omezena ve svéprávnosti. U této osoby soud rozhoduje také dle toho, v jaké oblasti je tato osoba omezena právně jednat a zda je její zdravotní stav v souladu s funkcí manželství.⁷⁹

2.1.5 Zásada rovnoprávnosti muže a ženy

V minulosti nebyla rovnost neboli parita v manželství samozřejmostí. Příkladem může být úprava manželství v římském právu nebo v obecném zákoníku občanském, kdy muž byl hlavou rodiny a žena byla podřízena jeho moci. Dnes je ovšem v České republice manželství rovnoprávným vztahem mezi mužem a ženou, kdy je tento princip zakotven v samotné Listině základních práv a svobod v čl. 3.⁸⁰

⁷⁷ JUSTOŇ, Zdeněk. *Monogamie*. Sociologická encyklopedie [online]. 2017. [cit. 2023-11-08]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Monogamie>.

⁷⁸ PLECITÝ, Vladimír, Michal SKŘEJPEK, Josef SALAČ a Alexander ŠÍMA. *Základy rodinného práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-139-7, s. 20.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana a KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 2., opr. a dopl. vyd. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Brno: Masarykova univerzita, 2001. ISBN 80-7239-104-6, s. 50.

Dále můžeme ukotvení tohoto pravidla nalézt v občanském zákoníku, který mimo jiné stanovuje, že manželé mají rovná práva a povinnosti.⁸¹

2.2 Zasnoubení

Pojem zasnoubení nemá v české právní úpravě legální definici, ačkoliv s tímto termínem pracuje. Jedná se o souhlasný projev muže a ženy o tom, že spolu vstoupí v budoucnosti do manželství. Podstatné je, že se na uzavření manželství musí oba shodnout, tj. musí zde existovat konsensus.⁸²

V tomto projevu je možno určit přesně stanovenou lhůtu, kdy má k následnému uzavření manželství dojít, popř. se může jednat o dobu danou dle zvyklostí a tradic společenského života (např. do roka a do dne).⁸³

Zasnoubení má své kořeny i v historii, kdy se jednalo o významnou událost, se kterou byla spojována možnost uzavření předmanželské smlouvy či ujednání věna.⁸⁴

S nesplněním tohoto slibu však nejsou spojovány žádné právní následky, jelikož, jak již bylo zmíněno, ani sám tento termín nemá právní ukotvení. Odlišná situace by nastala, kdyby byla sjednána dohoda o uzavření manželství, jež by se týkala majetkové sféry. Zde by bylo možné požadovat například vrácení snubního prstenu v případě, že by obdarovaná osoba hrubě porušila dobré mravy ve vztahu k dárci, popř. jeho rodině nebo mu ublížila.⁸⁵

Negativní právní následek by mohl nastat také v případě, kdyby se jednalo o úmyslné jednání proti dobrým mravům, které by bylo v příčinné souvislosti s danou situací, při které by došlo ke vzniku škody. Zde by mohla být požadována náhrada škody. Příkladem může být situace, kdy jeden ze snoubenců vynaložil

⁸¹ Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník* v posledním znění, § 687.

⁸² HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s.47-48.

⁸³ HRUŠÁKOVÁ, Milana a KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 2., opr. a dopl. vyd. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Brno: Masarykova univerzita, 2001. ISBN 80-7239-104-6, s. 51.

⁸⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 47-48.

⁸⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana a KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 2., opr. a dopl. vyd. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Brno: Masarykova univerzita, 2001. ISBN 80-7239-104-6, s. 51-52.

náklady spojené se svatbou a jeho snoubenka by na poslední chvíli sňatek odřekla, přičemž by se ukázalo, že snoubenka od samého počátku neměla v úmyslu sňatek uzavřít.⁸⁶

2.3 Osobní předpoklady a zákonné překážky manželství

Mezi zákonné překážky, pro které není možno manželství uzavřít, patří nedostatek věku, omezená svéprávnost, jiné manželství, registrované partnerství nebo jiný svazek, příbuzenství a poručenství, pěstounství, svěřenectví. Pokud by byly tyto překážky překročeny, jednalo by se o manželství neplatné. V některých případech však existují tzv. konvalidační důvody.

2.3.1 Nedostatek věku

Plné svéprávnosti a zletilosti se nabývá dovršením 18. roku věku, přičemž manželství nemůže uzavřít nezletilá osoba, která není plně svéprávná. Předpokládá se totiž, že aby manželství fungovalo a plnilo svůj účel, musí být osoby tělesně i duševně vyspělé.⁸⁷

Ve výjimečných případech však česká právní úprava umožňuje uzavřít manželství i nezletilému staršímu 16 let. V tomto případě se vyžaduje povolení soudu, přičemž pro to musí existovat vážný důvod. Občanský zákoník tyto důvody nestanovuje a je tudíž na zvážení soudu, zda návrhu vyhoví, či nikoliv.⁸⁸

V praxi těmito důvody zpravidla bývají těhotenství snoubenky, fakt, že partneři již spolu dítě mají, žijí spolu ve společné domácnosti, mají možnost získat vlastní bydlení, popř. vzít si půjčku na stavbu rodinného domu. Jako další důvod je uváděn citový vztah mezi snoubenci. Zde je však potřeba podotknout, že dnes již neplatný zákon o rodině stanovoval možnost uzavřít manželství nezletilému staršímu 16 let z důležitého důvodu, avšak navíc toto muselo být v souladu se společenským účelem manželství. Výše uvedené důvody tak nebyly samy o sobě důvodem k povolení uzavření manželství, ačkoliv se tak v praxi mnohdy dělo.

⁸⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 47-48.

⁸⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: komentář*. 3. vyd. Komentované zákony (C.H. Beck). Praha: C.H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-912-2, s. 37-38.

⁸⁸ Tamtéž.

Soud správně musel dále u snoubenců shledávat takové vlastnosti, které by zakládaly předpoklad pevného, trvalého a harmonického manželství. Musel zjišťovat jejich tělesnou a duševní vyspělost, připravenost k manželství a vedení rodinného života, jejich poměry k práci a hospodaření s penězi nebo například bytovou situací.⁸⁹

Jak již bylo výše zmíněno, soudy mnohdy povolovaly a povolují uzavření manželství pouze na základě důležitého důvodu a nezohledňovaly plnění účelu manželství. Je proto možné, že zákonodárci při tvorbě nového občanského zákoníku právě kvůli této skutečnosti ponechali volnější přístup soudů k posuzování této otázky, když v zákoně výslovně nestanovili podmínku naplňování účelu manželství pro uzavření manželství nezletilým starším 16 let. To ovšem neznamená, že by soudy tyto skutečnosti zjišťovat neměly.⁹⁰

Níže jsou pro porovnání uvedeny citace obou výše zmíněných zákonů:

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, § 13 odst. 1:

„Manželství nemůže uzavřít nezletilý. Výjimečně, jestliže to je v souladu se společenským účelem manželství, může soud z důležitých důvodů povolit uzavření manželství nezletilému staršímu než šestnáct let. Bez tohoto povolení je manželství neplatné a soud vysloví neplatnost i bez návrhu.“⁹¹

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 672 odst. 2:

„Soud může ve výjimečných případech povolit uzavření manželství nezletilému, který není plně svéprávný a dovršil šestnácti let věku, jsou-li pro to důležité důvody.“⁹²

Pokud by ovšem došlo k uzavření manželství i přes tuto zákonnou překážku, manželství by vzniklo. Soud by však rozhodoval o neplatnosti manželství, a to na návrh každého, kdo na tom má právní zájem, tj. i na návrh druhého manžela. Rozdílem oproti předchozí právní úpravě je fakt, že manželství

⁸⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky č. 30/1976, sp zn. Cpj 179/75.

⁹⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v posledním znění, § 672 odst. 2.

⁹¹ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině ve znění k 1. 4. 1964, § 13 odst. 1.

⁹² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v posledním znění, § 672 odst. 2.

nemůže být prohlášeno za neplatné ex offa, resp. z úřední povinnosti nemůže být zahájeno řízení o prohlášení manželství za neplatné.⁹³

Konvalidačními důvody mohou být dovršení 18 let věku, zánik manželství smrtí jednoho z manželů či početí dítěte, které se narodilo živé, a to ex nunc. Ke konvalidaci nemůže dojít dodatečným povolením soudu. Soud již po takto uzavřeném manželství není oprávněn ani přiznat svéprávnost nezletilému manželovi, jelikož právě tímto uzavřením manželství svéprávnosti už nabyl.⁹⁴

V případě, že by nezletilý nedovršil věku 16 let, soud uzavření manželství nemůže povolit. To lze vyvodit z § 672 odst. 2 NOZ, který stanovuje, že soud může povolit manželství ve výjimečných situacích nezletilému, který není plně svéprávný a dovršil věku 16 let. Tuto podmínku věku lze shledat i v § 367 ZZŘS, který uvádí, že řízení lze zahájit pouze na návrh nezletilého, který dovršil 16 let věku. Z výkladu je tak možno dovodit, že manželství uzavřené nezletilým mladším 16 let, který projevil vůli o vstupu do manželství, by zakládalo zdánlivost manželství bez možnosti konvalidace, a to s ohledem na § 677 NOZ, jež stanovuje, že ve sňatečném projevu nebyly splněny takové náležitosti, na kterých je nutno bezvýhradně trvat, aby tento svazek vznikl.⁹⁵

2.3.2 Omezená svéprávnost

Manželství smí uzavřít osoba, která je schopna nést fyzicky i psychicky následky spojené s uzavřením tohoto svazku tak, aby bylo dosahováno účelu manželství. Jde o nutnost vyjádření svobodné vůle k uzavření manželství.⁹⁶

Manželství v tomto případě nemůže uzavřít ten, jehož svéprávnost byla v této oblasti omezena. Neznamená to tedy, že každá osoba, která byla omezena ve svéprávnosti nemůže uzavřít manželství. Zde je nutné prověřit, v jaké oblasti byla svéprávnost omezena. Pokud bude zjištěno, že neexistuje výrok rozhodnutí o omezení svéprávnosti v oblasti uzavírání manželství, pak osoba smí uzavřít

⁹³ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 61.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: komentář*. 3. vyd. Komentované zákony (C.H. Beck). Praha: C.H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-912-2, s. 41.

manželství bez dalšího, tj. i bez nutnosti předchozího řízení o povolení uzavřít manželství tak, jak ho znala dřívější právní úprava.⁹⁷

Pokud by osoba, která byla omezena ve svéprávnosti v oblasti sňatečné způsobilosti, uzavřela manželství i přes tuto zákonnou překážku, pak by manželství vzniklo. Soud by mohl takové manželství prohlásit za neplatné pouze na návrh druhého manžela, a to například v souvislosti s jeho uvedením v omyl.⁹⁸

Soud totiž nemůže prohlásit tento svazek za neplatný na návrh každého, kdo na tom má právní zájem, jelikož § 680 NOZ stanovuje pro tuto zákonnou překážku výjimku. Za neplatné by manželství nemohlo být prohlášeno soudem ani ex officio kvůli § 685 NOZ, který uvádí, že za neplatné bude prohlášeno pouze takové manželství, které vzniklo v souvislosti se zákonnou překážkou jiného trvajících svazku nebo příbuzenství vzniklého osvojením, nikoliv tedy uzavřením manželství osobou s omezenou svéprávností v této oblasti.⁹⁹

Mohlo by se však jednat o manželství zdánlivé, kde při projevu vůle o vstupu do manželství chyběly takové náležitosti, na kterých je nutno bezvýhradně trvat. Například by se mohlo jednat o neexistenci vůle snoubence či jak je výše zmíněno, nebyl by schopen projevit svou vůli.¹⁰⁰

Ke konvalidačním důvodům neboli tzv. zhojení ran by došlo v případě zániku manželství, nápravě nebo pokud bylo počato dítě, které se narodilo živé.¹⁰¹

2.3.3 Jiné manželství, registrované partnerství nebo jiný svazek

Právní úprava stanovuje, že manželství nemůže být uzavřeno, pokud osoba již manželství uzavřela nebo pokud osoba dříve vstoupila do registrovaného partnerství nebo obdobného svazku uzavřeného v zahraničí, a to pokud tyto svazky trvají.¹⁰²

⁹⁷ *Překážky manželství*. Gov.cz [online]. 2020. [cit. 2023-11-09]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/informace/prekazky-manzelstvi-INF-47>.

⁹⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 61-62.

⁹⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník* v posledním znění, § 680 a § 685.

¹⁰⁰ Tamtéž, § 677.

¹⁰¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 62.

¹⁰² Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník* v posledním znění, § 674.

Manželství nemůže být uzavřeno, pokud zde existuje trvalý svazek, tzn. muž je již ženatý/žena je již vdaná. Jednalo by se totiž o porušení pojmového znaku manželství – principu monogamie. Monogamie je v současné době považována za jedinou uznávanou formu manželství v Evropě. Hovořit lze pouze o tzv. sukcesivní monogamii, kdy se v podstatě jedná o následný (opětovný) vstup do manželství, nikoliv tedy o vstup do dvou manželství zároveň. Tento přístup neuznává katolická církev, která v tomto smyslu hovoří o jednotě a nerozlučitelnosti tohoto svazku.¹⁰³

Pokud je manželství i přes tuto zákonnou překážku uzavřeno, pak může být prohlášeno za neplatné na návrh každého, kdo na tom má právní zájem. Z toho vyplývá, že návrh může podat i jeden z manželů. Manželství může být prohlášeno za neplatné i ex offo, a to i po jeho zániku.¹⁰⁴

Zákaz dvojího manželství je upraven i v trestním zákoníku (TZ). Tato trestnost dvojího manželství neboli bigamie je stanovena v § 194 TZ. Trestné je jak uzavření manželství osobou, která v tomto svazku již je, tak ale i uzavření manželství s osobou, která v takovém svazku již setrvává.¹⁰⁵

Překážka uzavření jiného manželství patří mezi tradiční zákonné překážky. Od roku 2006 byla obdobně stanovena také překážka registrovaného partnerství. Nově byla do občanského zákoníku zavedena také překážka obdobných svazků uzavřených v zahraničí.¹⁰⁶

Konvalidačním důvodem by v tomto případě mohla být náprava, což by znamenalo, že obdobné dřívější svazky by byly zrušeny, tj. v podstatě by zanikly a konvalidace by tak nastala s účinky ex nunc.¹⁰⁷

¹⁰³ HRUŠÁKOVÁ, Milana a KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 2., opr. a dopl. vyd. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Brno: Masarykova univerzita, 2001. ISBN 80-7239-104-6, s. 69.

¹⁰⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 62.

¹⁰⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění, § 194.

¹⁰⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 62.

¹⁰⁷ Tamtéž.

2.3.4 Příbuzenství

Mezi další zákonné překážky uzavření manželství patří příbuzenství. Manželství nemohou uzavřít předci a potomci a sourozenci, a to ani v případě, jestliže příbuzenství vzniklo osvojením. Občanský zákoník totiž v § 771 stanovuje, že příbuzenství je založeno na pokrevním poutu nebo je vzniklé osvojením.¹⁰⁸

Zákaz sňatků mezi pokrevními příbuznými je dán jak morálními, tak i společenskými důvody. V potaz jsou brány také biologické důvody, které zapříčiňují potenciální riziko spojené s přenosem genetických onemocnění.¹⁰⁹

Pokud by došlo k uzavření manželství mezi těmito osobami, pak by soud na návrh každého nebo z moci úřední prohlásil toto manželství za neplatné, a to i po jeho zániku, tj. například i po smrti jednoho z manželů¹¹⁰

Ke konvalidaci u příbuzenství vzniklého osvojením by mohlo dojít zrušením osvojení. Osvojení může být zrušeno z důležitého důvodu, a to na návrh osvojitele nebo osvojence, popř. se jeden ke druhému připojí. Zrušení osvojení je však limitováno lhůtou tří let od rozhodnutí o osvojení, pokud ovšem není osvojení v rozporu se zákonem.¹¹¹

U příbuzenství pokrevního (biologického) konvalidace nastat nemůže. Zákon tedy nestanovuje žádný konvalidační důvod a manželství mezi těmito osobami musí být vždy prohlášeno za neplatné.¹¹²

2.3.5 Poručenství, pěstounství, svěřenectví

Novou zákonnou překážku s ohledem na NOZ představují instituty poručenství, pěstounství a svěřenectví. U těchto institutů se zohledňuje vztah závislosti mezi dítětem a pečující osobou. Zákon konkrétně stanovuje, že manželství nelze uzavřít mezi poručníkem a poručencem, mezi dítětem a osobou, které bylo dítě svěřeno do péče nebo pěstounem a svěřeným dítětem.¹¹³

¹⁰⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník* v posledním znění, § 675 a § 771.

¹⁰⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 2., opr. a dopl. vyd. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Brno: Masarykova univerzita, 2001. ISBN 80-7239-104-6, s. 70.

¹¹⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 62.

¹¹¹ Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník* v posledním znění, § 840.

¹¹² HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 62.

¹¹³ Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník* v posledním znění, § 676.

Zákon uvádí, že pokud i přes zákonnou překážku dojde k uzavření manželství, pak se tento svazek stává neplatným. Dále ale právní úprava stanoví, že manželství nelze prohlásit za neplatné, pokud dojde k nápravě. Když vezmeme v potaz, že tyto formy péče zanikají mimo jiné dosažením svéprávnosti, pak ke konvalidaci dojde vždy, neboť § 30 odst. 2 NOZ stanovuje, že plné svéprávnosti se nabývá i právě zmíněným uzavřením manželství.¹¹⁴

2.4 Předoddavkové řízení

Předoddavkové řízení slouží k tomu, aby nedocházelo k překračování zákonných překážek manželství. Cílem je tedy dosažení vzniku manželství bez jeho případného následného zpochybnování, což je spojeno se zásadou právní jistoty. Toto řízení je obligatorní jak pro občanskou formu uzavírání manželství, tak i pro formu církevní¹¹⁵. K vedení předoddavkového řízení je příslušný matriční úřad, v jehož správním obvodu má být manželství uzavřeno, přičemž k provedení tohoto řízení snoubenci předloží dotazník k uzavření manželství (viz příloha A).¹¹⁶

Tento dotazník má formu tiskopisu stanovenou matriční vyhláškou (zákon č. 207/2001 Sb., vyhláška Ministerstva vnitra, kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů). Snoubenci mohou dotazník vyplnit buď přímo na matričním úřadě, nebo si formulář stáhnout a donést ho matričnímu úřadu předvyplněný. Snoubenci dále matričnímu úřadu prokáží svou totožnost a doloží další potřebné doklady. Předložení příslušných dokladů bude záležet na tom, zda se jedná o občany s trvalým pobytem na území ČR, s trvalým pobytem v zahraničí či o cizince.¹¹⁷

¹¹⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 63.

¹¹⁵ Novela tehdejšího zákona o rodině s účinností od 1. 8. 1998 zavedla institut předoddavkového řízení obligatorně i pro církevní formu uzavírání manželství, jelikož dřívější obdoba předoddavkového řízení prováděná duchovním dané církve se neosvědčila kvůli vzniku neplatných manželství, a to například z důvodu, že v době uzavření církevního sňatku zde ještě nebyl pravomocný rozsudek o rozvodu dřívějšího manželství.

¹¹⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 49-50.

¹¹⁷ *Základy matričního práva* [online]. MVČR. 2022. [cit. 2023-11-24]. Dostupné z: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwii3Mb0INC CAxUFgP0HHVPdCEMQFnoECBsQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.mvcr.cz%2Fsoubor%2Fzaky-matricniho-prava-prakticky-pruvodce-a-radce->

Pokud je snoubenec občanem s trvalým pobytem v ČR je povinen doložit spolu s dotazníkem ještě rodný list, doklad o státním občanství (občanský průkaz ČR, cestovní doklad ČR, osvědčení o státním občanství, pokud není starší 1 roku, listina o nabytí nebo udělení státního občanství ČR, pokud není starší 1 roku), výpis z evidence obyvatel o místě trvalého pobytu, výpis z evidence obyvatel o osobním stavu a dále pravomocný rozsudek o rozvodu případného dřívějšího manželství/partnerství, popř. úmrtní list manžela/partnera. V případě, že se jedná o občana s trvalým pobytem v zahraničí, pak se předkládají stejné doklady jako u občana s trvalým pobytem v ČR, popř. obdobné doklady vydávané tímto cizím státem.¹¹⁸

Pokud je snoubenec cizincem, předkládá spolu s dotazníkem, kromě výše uvedených dokladů, ještě doklad o právní způsobilosti k uzavření manželství (nesmí být starší 6 měsíců ke dni uzavření manželství) a potvrzení o osobním stavu a pobytu, a to v případě, že je cizí stát vydává. Dalšími doklady jsou doklad k prokázání totožnosti a potvrzení, že manželství bude v cizím státu uznáno za platné v případě, že by bylo uzavíráno zmocněncem. Před uzavřením manželství dále cizinec předkládá potvrzení o oprávněnosti k pobytu na území ČR, jež vydává Policie ČR. Výjimku tvoří občané EU, občan jiného smluvního státu Dohody o Evropském hospodářském prostoru (EHP) nebo jeho rodinní příslušníci. Toto potvrzení nesmí být starší více než 7 pracovních dní ke dni uzavření manželství.¹¹⁹

Tyto přísnější podmínky jsou dány i s ohledem na problematiku přibývajících fiktivních manželství, která jsou uzavírána cizinci zpravidla za účelem získání neoprávněných výhod jako je povolení k pobytu či získání státního občanství. Stoupající trend byl dán mimo jiné vstupem ČR do EU, migrací či válkou na Ukrajině. Ačkoliv zde byla snaha manželství uzavíraná za tímto účelem zákonem postihnout, dodnes v právní úpravě žádná omezení nenalezneme. Tato manželství tedy vzniknou a vyvolávají statusové, osobní i majetkové důsledky.

¹¹⁸ *Základy matričního práva* [online]. MVČR. 2022. [cit. 2023-11-24]. Dostupné z: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwii3Mb0INC CAxUFgP0HHVPdCEMQFnoECBsQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.mvcr.cz%2Fsoubor%2Fzaky-matricniho-prava-prakticky-pruvodce-a-radce->

¹¹⁹ Tamtéž.

Zárukou omezování těchto sňatků jsou tak pouze orgány veřejné moci, které musí posuzovat rozhodné skutečnosti pro uzavření manželství.¹²⁰

Orgán veřejné moci ale může předloženi daných dokumentů prominout, pokud je matriční úřad schopen si sám ověřit informace uvedené v daném dokladu pomocí matriční knihy, kterou vede, popř. z registru obyvatel nebo z informačního systému evidence obyvatel, cizinců, evidence občanských průkazů, evidence cestovních dokladů. Lze tak učinit i v případě cizince, kdy je předloženi těchto dokladů spojeno s těžko překonatelnou překážkou.¹²¹

Prominutí o předloženi výše zmíněných dokladů provádí matriční úřad ve správním řízení na žádost snoubence, který tuto existenci vážné překážky dokazuje. Toto řízení je zakončeno správním rozhodnutím. Častým případem je fakt, že dané státy určené doklady nevydávají. Nutno podotknout, že prominuto může být i vyšší ověření těchto dokladů, tedy nikoliv jen jejich samotné předloženi.¹²²

V případě civilního sňatku je předdodavkové řízení skončeno stanovením termínu sňatku. Pro církevní sňatek je toto řízení ukončeno vydáním osvědčení pro účely tohoto sňatku (viz příloha C), v němž bude stanoveno, že snoubenci splnili zákonné požadavky pro uzavření manželství. Od vydání tohoto osvědčení do sňatečného obřadu běží 6 měsíční lhůta. Pokud by v této lhůtě manželství nebylo uzavřeno, manželství by nevzniklo. Předdodavkové řízení není třeba vůbec konat v případě přímého ohrožení života. Zde nemusí být předloženy potřebné dokumenty, ani zde nemusí být přítomna osoba matrikáře.¹²³

¹²⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 47.

¹²¹ Zákon č. 301/2000 Sb., *o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů* v posledním znění, § 35 a § 81a.

¹²² *Základy matričního práva* [online]. MVČR. 2022. [cit. 2023-11-24]. Dostupné z:

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwii3Mb0INC CAxUFgP0HHVPdCEMQFnoECBsQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.mvcr.cz%2Fsoubor%2Fzaky-klady-matricniho-prava-prakticky-pruvodce-a-radce->

¹²³ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 50.

2.5 Formy sňatku

Od roku 1992, konkrétně od novely ZOR č. 234/1992 Sb., je možné manželství uzavřít opět dvěma formami, a to občanským a církevním sňatkem. Tato sféra byla dále upřesněna zákonem č. 91/1998 Sb. Tyto dvě formy zůstaly zachovány i po zamýšleném návrhu do OZ, který stanovoval pouze jednu formu uzavření manželství, a to konkrétně obligatorní občanský sňatek. Manželství lze uzavřít pouze před příslušným orgánem. Příslušný orgán je ustanoven dle formy sňatku. Příslušnými orgány jsou v těchto případech matriční úřady a orgány církve či náboženské společnosti registrované státem.¹²⁴

Co se týče vzájemné vazby mezi oběma formami uzavírání manželství, tj. mezi občanským a církevním sňatkem, má se za to, že jestliže je uzavřen občanský sňatek, pak následný církevní obřad nemá právní následky. Pokud je však nejprve uzavřen církevní sňatek, pak následný občanský sňatek nelze uzavřít.¹²⁵

2.5.1 Občanský sňatek

Jedná se o sňatečný obřad, při kterém snoubenci osobně projeví vůli, že spolu vstupují do manželství. Občanský sňatek se uzavírá před orgánem veřejné moci za přítomnosti matrikáře, jehož přítomnost je povinná. Konkrétně je dle občanského zákoníku a zákona o matrikách příslušným orgánem veřejné moci matriční úřad.¹²⁶

Manželství se uzavírá v místě, které určí obec pro konání těchto slavnostních obřadů. Na základě žádosti snoubenců však může matriční úřad povolit konání obřadu i na jiném vhodném místě, do jehož správního obvodu místo spadá. Občanský zákoník také umožňuje uzavřít manželství i mimo dobu stanovenou radou obce. Za toto jsou však snoubenci povinni uhradit správní poplatek.¹²⁷

¹²⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-046-8, s 88-93.

¹²⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 55.

¹²⁶ Tamtéž, s. 53-54.

¹²⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník* v posledním znění, § 11-12.

Za místa, která určí obec pro konání obřadů se považuje obřadní síň v budově obecního úřadu, případně v jiné budově, kterou obecní úřad k těmto slavnostním obřadům využívá.¹²⁸

Co se týká konání obřadu na jiném vhodném místě (např. památní místo, louka), pak matriční úřad vždy posoudí, zda je toto místo důstojné pro konání obřadu. Otázku vhodnosti tohoto místa spolu řeší snoubenci s matričním úřadem, do jehož správního obvodu místo spadá. K uzavření manželství mimo obřadní síň je však zapotřebí povolení příslušného matričního úřadu, za které jsou snoubenci povinni zaplatit správní poplatek. To je rozdíl od obřadů, které se konají v obřadní síni jakéhokoliv matričního úřadu bez ohledu na místní příslušnost, v jehož obvodu má jeden ze snoubenců trvalý pobyt.¹²⁹

Zákon stanovuje, že oddávajícím je starosta, místostarosta nebo pověřený člen zastupitelstva obce, městské části hlavního města Prahy, městských obvodů nebo městských částí územně členěných statutárních měst, které jsou matričním úřadem, a to pouze ve správním obvodu tohoto matričního úřadu. Dále starosta nebo místostarosta obce, městské části hlavního města Prahy, městských obvodů nebo městských částí územně členěných statutárních měst, které nejsou matričním úřadem, pokud je jeden ze snoubenců přihlášen k trvalému pobytu v jeho správním obvodu. Prohlášení o uzavření manželství lze učinit i před primátorem hlavního města Prahy, náměstkem primátora hlavního města Prahy nebo pověřeným členem zastupitelstva hlavního města Prahy, stejně tak jako před primátorem, náměstkem primátora nebo pověřeným členem zastupitelstva statutárního města.¹³⁰

K tomuto je ovšem nutno také zmínit novelu zákona o matrikách, jejíž jedna část je účinná k 1. lednu 2024. Tyto změny se týkají oblasti rodinného práva, přičemž reagují na poznatky z praxe. Významnou změnu přináší zrušení podmínky trvalého pobytu alespoň jednoho ze snoubenců v nematriční obci, aby mohlo být manželství uzavřeno před oddávajícím této nematriční obce. Dále jsou nově k oddávání oprávněni i poslanci a senátoři. Oddávání bude možné i bez

¹²⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: komentář*. 3. vyd. Komentované zákony (C.H. Beck). Praha: C.H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-912-2, s. 16-17.

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ Tamtéž, s. 13-14.

přítomnosti matrikáře v případě, že oddávající bude mít odbornou způsobilost dle zákona o matrikách a snoubenci předloží osvědčení prokazující splnění podmínek k uzavření sňatku. Dále byla zavedena možnost uzavření manželství v jazyce národnostní menšiny. Nově se snižuje také věková hranice u dětí při jejich rozhodování o určení příjmení v případě rozvodu rodičů. Tato hranice se posouvá z 15 let na 12 let. Změnu přináší také určení otcovství, které bude možno provést tzv. trojdohodu před matričním nebo zastupitelským úřadem ČR. Další změny se týkají zejména změny příjmení či navýšení správních poplatků. Posunutou účinnost mají ustanovení týkající se elektronizace veřejné správy, tj. elektronizace matrik. První část nabyde účinnosti 1. ledna 2025, další část pak 1. ledna 2027 (tzv. eMatrika).^{131 132}

2.5.2 Církevní sňatek

O církevní sňatek se jedná v případě, že snoubenci projeví vůli spolu vstoupit do manželství před orgánem církve či náboženské společnosti. Vždy se musí jednat o oprávněnou církev. Tato oprávněnost vychází ze zvláštního zákona, a to konkrétně ze zákona o církvích a náboženských společnostech. Mezi oprávněné církve patří například Církev římskokatolická, Českobratrská církev evangelická, Církev československá husitská nebo Jednota bratrská. Mezi náboženské společnosti pak spadají například Svědkové Jehovovi.¹³³

Tento zákon upravuje mimo jiné práva těchto registrovaných církví a náboženských společností, přičemž mezi tato práva patří i právo konat obřady, při kterých jsou uzavírány církevní sňatky. Nutno však podotknout, že ne všechny oprávněné subjekty tohoto práva využívají. Nejvíce sňatků je uzavíráno právě před výše zmíněnými církvemi. Před ostatními registrovanými církvemi se jedná spíše o výjimku.¹³⁴

¹³¹ *Novela zákona od 1. ledna 2024.* mvcr.cz [online]. 2023. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/novela-zakona-od-1-ledna-2024.aspx>.

¹³² V době sepsání této části diplomové práce nebyla ještě novela zákona o matrikách účinná, a proto byl tento odstavec připsán až dodatečně do závěru této podkapitoly s ohledem na důležitost této skutečnosti.

¹³³ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 54-55.

¹³⁴ Tamtéž.

V případě církevního sňatku se považuje za orgán veřejné moci osoba pověřená církví. Zde je proto třeba brát v potaz vnitřní předpisy dané církve, resp. jejich manželské právo.¹³⁵

2.6 Sňatečný obřad

Do manželství může vstoupit ten, komu to zákon nezakazuje. Zjednodušeně se tak musí jednat o osoby opačného pohlaví – muže a ženu, nesmí být překročeny zákonné překážky manželství a musí být splněny náležitosti předoddavkového řízení. Vstup do manželství se činí zákonným způsobem v přítomnosti dvou svědků. Sňatečný obřad je veřejný a slavnostní.¹³⁶

Slavnostnost obřadu má historickou tradici, jelikož uzavření sňatku bylo dříve považováno za přechod mezi mládím a dospělostí. Se slavnostním způsobem je spojena i výměna snubních prstenů a svatební polibek. Za slavnostní formu se dnes považuje zachování společenských pravidel a vážnost rozhodnutí o vstupu do manželství.¹³⁷

Nový občanský zákoník v § 655 odst. 2 stanovuje, že obřad musí být veřejný. Otázkou však zůstává, co se za tímto termínem veřejnosti skrývá. Odborná literatura před vydáním nálezu ÚS 62/10 ze dne 28. 1. 2010 uváděla, že veřejnost u civilních sňatků nelze spatřovat v místě, kde má být manželství uzavřeno, tedy v tom, že se má jednat o místo veřejnosti přístupné, a to s ohledem na umožnění uzavírání manželství i mimo obřadní síně obecních úřadů (jsou známy případy uzavření manželství pod vodou či v jeskyni). Za veřejnost tak teorie považovala účast oddávajícího, matrikáře a svědků při obřadu.¹³⁸

Odborná literatura tak poměrně logicky dovozovala i z faktu, že svědek má v této situaci důkazní funkci a v případě, že by mělo dojít ke zneplatnění

¹³⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník* v posledním znění, § 658.

¹³⁶ *Uzavření manželství*. Gov.cz [online]. 2020. [cit. 2023-11-24]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/sluzby-vs/uzavreni-manzelstvi-S4264>.

¹³⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 53.

¹³⁸ Viz HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: komentář*. 3. vyd. Komentované zákony (C.H. Beck). Praha: C.H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-912-2, s. 12, kde je stanoveno, že veřejnost prohlášení je třeba spatřovat v účasti oddávajícího, matrikáře a svědků při obřadu.

manželství či dokázání neexistujícího manželství, byla by to právě osoba svědka, která by byla využita jako důkazní prostředek.¹³⁹

Nicméně výše zmíněným nálezem ÚS byla tato tvrzení vyvrácena, neboť ten stanovil, že za veřejnost nepostačí účast oddávajícího, matrikáře a svědků při obřadu, a to z toho důvodu, že požadavek přítomnosti těchto osob při obřadu je zákonem stanoven vedle požadavku veřejnosti obřadu, nikoliv tedy současně či v souvislosti s tímto požadavkem.¹⁴⁰ Domnívám se, že tento výklad v podstatě znamená, že tyto osoby sice nezaručují veřejnost obřadu, nicméně tyto osoby jsou stále podmínkou pro řádné uzavření manželství, a to právě vedle požadavku veřejnosti.

Dle mého názoru je tak momentálně jediným možným řešením, jak nahlížet na požadavek veřejnosti obřadu v protikladu s dříve historicky uzavíranými tajnými manželstvími (*matrimonium clandestinum*), které kanonické právo tolerovalo do Tridentského koncilu jako výjimečnou formu uzavření manželství. Tato byla uzavírána bez přítomnosti církevních orgánů.¹⁴¹ Na druhou stranu je však i tento pohled na požadavek veřejnosti dle mého přesvědčení poněkud paradoxní, neboť manželství byla tajná převážně z důvodu neúčasti oddávajícího, popř. svědků, kteří se ale dnes, dle nálezu ÚS, též nepovažují za veřejnost při obřadu.

Pokud bychom odhlédli od výše zmíněného a na požadavek veřejnosti by se tak hledělo obecně jako na protiklad právě k institutu *matrimonium clandestinum*, pak se domnívám, že na manželství uzavřená pouze v přítomnosti snoubenců, oddávajícího, matrikáře a svědků nelze pohlížet tak, že by trpěla jakoukoliv vadou, neboť požadavek veřejnosti by byl naplněn. K tomuto je ovšem ještě nutno podotknout, že i v případě nesplnění podmínky veřejnosti obřadu, ať už má jakoukoliv podobu, NOZ nestanovuje žádnou sankci.

V případě, že se na požadavek veřejnosti nebude nahlížet jako na protiklad k tajným manželstvím, pak je třeba uvažovat, zda se dá tento náleze ÚS aplikovat na současnou právní úpravu v NOZ a na aktuální trendy v uzavírání manželství,

¹³⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-046-8, s. 87-88.

¹⁴⁰ Nález Ústavního soudu 62/10 ze dne 28. 1. 2010.

¹⁴¹ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-046-8, s. 87.

a to z toho důvodu, že byl tento nález vydán za účinnosti dřívějšího zákona o rodině. Případně by bylo vhodné výklad požadavku veřejnosti zpřesnit.

Co se týče dvou svědků, ti musí být přítomni obřadu obligatorně. Zákon stanovuje pouze počet svědků. Svědky tak mohou být jak nejbližší příbuzní, tak i náhodní kolemjdoucí. Jelikož však mají svědci především roli důkazní, tj. je třeba, aby vnímali, co se při obřadu odehrává, vyvstává zde per analogiam požadavek na zletilost, resp. plnou svéprávnost. V případě, že by tomu tak nebylo, oddávající by nesměl snoubence oddat. Nicméně, pokud by i přesto došlo k oddání, a tudíž i porušení této povinnosti, nezakládalo by toto neplatnost ani zdánlivost manželství.¹⁴²

Oproti dřívějšímu souhlasnému prohlášení se nyní do manželství vstupuje prostřednictvím svobodného a úplného projevu vůle muže a ženy (snoubenců) o tom, že spolu vstupují do manželství. Souhlasný projev vůle musí učinit snoubenci před orgánem veřejné moci či orgánem církve nebo náboženské společnosti registrované státem. Pokud projev vůle chybí, manželství nevznikne.¹⁴³

Nález Ústavního soudu stanovuje, že vůle musí vždy existovat. Měla by být skutečná opravdová, daná, vážná a prostá omylu. Projev vůle by měl být určitý a srozumitelný. Zákon však pro nedostatek srozumitelnosti a určitosti nestanoví žádnou sankci.¹⁴⁴

Manželství se uzavírá tak, že se příslušný oddávající zeptá snoubenců, zda spolu chtějí vstoupit do manželství. Pořadí není nijak stanoveno, avšak zpravidla je jako první dotázán muž. Souhlasným projevem vůle obou snoubenců vzniká manželství. Zpravidla se jedná o slovo „ano“.¹⁴⁵

Zákon stanovuje, že manželství vznikne i jinak, pokud je očividné, že snoubenci prohlašují svou sňatečnou vůli. Zejména se jedná o případy, kdy snoubenci projeví svou vůli o vstupu do manželství jinak, než je obvyklé. Může se

¹⁴² HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 53.

¹⁴³ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: komentář*. 3. vyd. Komentované zákony (C.H. Beck). Praha: C.H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-912-2, s. 7-9.

¹⁴⁴ Nález Ústavního soudu 16/15 ze dne 23. 8. 2016.

¹⁴⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník* v posledním znění, § 659.

jednat o určitý rituál typický pro danou církev či o slib či příslib vyřčený vůči sobě snoubenci navzájem, popř. vůči oddávajícímu.¹⁴⁶

Výjimečně se může jednat i o konkludentní projev vůle jako je přikývnutí, kývání hlavou či radostné výkřiky. Je však na osobě oddávajícího, zda tyto projevy vůle uzná, či nikoliv. Příkladem může být situace, kdy jeden snoubenec kladně odpoví, že vstupuje do manželství a druhý ze snoubenců se usmívá na svatebčany a svou snoubenku, přičemž prohlásí, že jistě souhlasí a manželství se nemohl dočkat. Přestože tento sňatečný projev vůle není typickým, dá se považovat za zřejmé projevení dané vůle.¹⁴⁷

Pokud je snoubenec neslyšící, němý, nemluví nebo nerozumí česky, je nutná přítomnost tlumočnicka. Tlumočnicka zajišťují snoubenci na vlastní náklady. V případě, že se nejedná o tlumočnicka jmenovaného ministrem spravedlnosti, popř. předsedou krajského soudu, pak je tlumočnick povinen složit slib do rukou matrikáře.¹⁴⁸

Slib je složen dle zákona o tlumočnických a soudních překladatelích (zákon č. 354/2019 Sb.) a zní následovně:

„Slibuji, že při své tlumočnické činnosti budu dodržovat právní předpisy, že tlumočnickou činnost budu vykonávat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nezávisle a nestranně, že budu plně využívat všech svých znalostí a dbát o jejich rozvoj a že zachovám mlčenlivost o skutečnostech, o nichž jsem se při výkonu tlumočnické činnosti dozvěděl.“¹⁴⁹

Kromě sňatečného projevu vůle je zákonem stanoveno, aby snoubenci učinili další vedlejší prohlášení, a to při sňatečném obřadu před sňatečným projevem vůle. Institut vedlejších prohlášení nahradilo dřívější úpravu tzv. ohlášek. Snoubenci musí prohlásit, že jim nejsou známy jakékoliv překážky bránící jim

¹⁴⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 50.

¹⁴⁷ ŠEVČÍK, Ludvík. *Vyznejte se v rodinném právu: vybrané kapitoly z nového občanského zákoníku*. Brno: BizBooks, 2014. ISBN 978-80-265-0221-0, s. 8.

¹⁴⁸ Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů v posledním znění, § 39.

¹⁴⁹ Zákon č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnických a soudních překladatelích v posledním znění, § 7.

vstoupit do manželství, prohlásit vůči sobě navzájem, že znají svůj zdravotní stav a dále, že zvážili své budoucí majetkové poměry, bydlení a hmotné zajištění. Neexistence či nepravdivost prohlášení však nezpůsobuje neexistenci či neplatnost manželství. Pokud by ale například došlo k situaci, kdy jeden ze snoubenců lhal či úmyslně zamlčel informace o svém zdravotním stavu, a to například s ohledem na genetická onemocnění v jeho rodinně či duševní poruchy, může se druhý manžel domáhat náhrady nemajetkové újmy. Nutno ale podotknout, že zákon neukládá snoubencům povinnost uzavřít předmanželskou smlouvu.¹⁵⁰

Dalším z prohlášení je prohlášení o příjmení, které snoubenci musí učinit při sňatečném obřadu. V tomto ohledu mají snoubenci tři možnosti, a to že příjmení jednoho ze snoubenců bude jejich společným příjmením, které ponese i jejich dítě, nebo si oba snoubenci ponechají svá vlastní příjmení (volba společného příjmení lze učinit i dodatečně) a v případě jejich společných dětí se dohodnou, nebo příjmení jednoho ze snoubenců bude jejich společným příjmením (i pro jejich děti) a druhý ze snoubenců tak připojí ke společnému příjmení na místo druhé ještě své dosavadní příjmení. O příjmení se snoubenci musí dohodnout již v předdodavkovém řízení. Pokud by se ale stalo, že by se snoubenci před uzavřením manželství nedohodli, pak je možno dodatečně nedostatek napravit před matričním úřadem, což znamená, že tento nedostatek nezakládá neplatnost manželství.¹⁵¹

2.7 Zvláštní způsoby uzavírání manželství

Zvláštní způsoby uzavírání manželství nastávají v případě, kdy nelze hovořit o standardním postupu při jeho uzavírání, jak je uvedeno výše. Lze sem zařadit uzavření manželství zmocněncem, který je zástupcem jednoho ze snoubenců a uzavření manželství v přímém ohrožení života. Dle teorie sem některé publikace řadí též uzavření manželství českým občanem v zahraničí.

¹⁵⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 51.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 51-52.

2.7.1 Uzavření manželství zástupcem

Zákon umožňuje uzavřít manželství bez přítomnosti jednoho ze snoubenců, a to je-li pro to důležitý důvod. Může se jednat například o dlouhodobý pobyt jednoho ze snoubenců mimo území ČR nebo může jít o případ, kdy je jeden ze snoubenců ve výkonu trestu odnětí svobody. Oba snoubenci v zastoupení být ale nemohou.¹⁵²

Na žádost snoubenců může krajský úřad, v jehož obvodu má být sňatek uzavřen, povolit, aby byl projev vůle o vstupu do manželství jednoho ze snoubenců nahrazen jím zvoleným zmocněncem. Osobou zmocněnce může být kdokoliv, tj. muž i žena. To znamená, že pokud by byla nahrazována vůle budoucího manžela, který by si zvolil za zmocněnce ženu (zmocněnkyni), pak by vedle sebe v podstatě před oltářem mohly stát dvě ženy a naopak. Nutno mít však na paměti, že se jedná pouze o osobu zmocněnce, který jedná jménem zastoupeného. Jediné omezení při výběru zmocněnce spočívá v tom, že se musí jednat o zletilou fyzickou osobu, která není v této oblasti omezena ve svéprávnosti.¹⁵³

Snoubenec je povinen přiložit k žádosti o povolení uzavřít manželství zástupcem doklady, které se přikládají k dotazníku o uzavření manželství (viz výše) a plnou moc. U plné moci se musí jednat o plnou moc speciální, tj. pouze k určitému právnímu jednání, přičemž se vyžaduje písemná forma spolu s ověřenými podpisy. Obsahovými náležitostmi jsou informace o totožnosti, rozhodné skutečnosti s ohledem na oba snoubence a zmocněnce, prohlášení o příjmení, prohlášení, že snoubencům nejsou známy žádné překážky, které by bránily uzavření manželství, prohlášení o zdravotním stavu, zvážení majetkových poměrů, bydlení a hmotného zajištění. Dále samozřejmě pověření zmocněnce k danému projevu vůle.¹⁵⁴

Zastoupení zaniká vykonáním sňatečného projevu vůle, smrtí zmocněnce či zmocnitele a též smrtí druhého snoubence. Odvolání plné moci je možno jen

¹⁵² HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 55-56.

¹⁵³ Tamtéž, s. 55-56.

¹⁵⁴ *Uzavření manželství zmocněncem* [online]. MVČR: Odbor všeobecné správy, oddělení matrik a ověřování. 2020. [cit. 2023-12-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-manzelstvi-zmocnencem.aspx>.

pokud se o něm druhý snoubenec dozví před vlastním projevem vůle o vstupu do manželství.¹⁵⁵

2.7.2 Uzavření manželství v přímém ohrožení života

Uzavřít manželství je možné i v případech, kdy je snoubenec či oba snoubenci v přímém a zřejmém ohrožení života a dá se předpokládat, že za normálních okolností by se uzavření sňatku nedožil/i.¹⁵⁶

V těchto případech může obřad vykonat každý orgán, tj. v případě civilního sňatku veřejný orgán, nebo orgán oprávněné církve v případě sňatku církevního, popř. jiný úřad stanovený jiným právním předpisem.¹⁵⁷

Pokud se jedná o jiný úřad stanovený jiným právním předpisem, MatrZ v § 11a odst. 4 stanovuje, že snoubenci mohou projevit sňatečnou vůli před:

„...starostou, místostarostou, pověřeným členem zastupitelstva obce, městské části hlavního města Prahy, městského obvodu nebo městské části územně členěného statutárního města nebo úředníkem zařazeným do obecního úřadu,...“¹⁵⁸

Sňatek může být uzavřen na kterémkoliv místě. Občanský sňatek může být uzavřen bez přítomnosti matrikáře a u církevního sňatku se nevyžaduje osvědčení.¹⁵⁹

V případě, že takové manželství má být uzavřeno mimo území ČR, pak obřad může provést:

„...velitel námořního plavidla plujícího pod státní vlajkou České republiky nebo velitel letadla zapsaného v leteckém rejstříku v České republice a je-li alespoň jeden ze snoubenců státním občanem České republiky rovněž velitel vojenské jednotky České republiky v zahraničí.“

¹⁵⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 55-56.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 56-57.

¹⁵⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník* v posledním znění, § 658 a § 667.

¹⁵⁸ Zákon č. 301/2000 Sb., *o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů* v posledním znění, § 11a odst. 4.

¹⁵⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 56-57.

Takovéto manželství uzavírané v cizině vzniká též projevem vůle o vstupu do manželství, přičemž manželství se zapisuje do zvláštní matriky. Zápis má však pouze evidenční význam.¹⁶⁰

Nutno podotknout, že manželství může vzniknout jen v případě, kdy je snoubenec schopen projevít svou sňatečnou vůli. Zákon ale stanovuje, že postačí, když snoubenci projeví svou vůli i jinak, je-li zřejmé, že se jedná o jejich sňatečnou vůli. Prohlášení týkající se zdravotního stavu, majetkových poměrů a příjmení nejsou třeba. Jen prohlášení o neexistenci zákonných překážek je potřeba poznamenat do protokolu o uzavření manželství (viz příloha D), kde se mimo jiné poznamenají i jejich jména a příjmení, rodná čísla, popř. datum a místo narození a platný průkaz totožnosti.¹⁶¹

2.7.3 Uzavření manželství v cizině

Občan České republiky smí uzavřít manželství i mimo území ČR. Jedná se buď o dva občany ČR, kteří spolu chtějí uzavřít manželství v zahraničí, nebo jde o občana ČR, jehož snoubenec je cizincem a chtějí uzavřít manželství v zahraničí. Manželství je uzavíráno před diplomatickou misí či konzulárním úřadem České republiky. Z tohoto důvodu se zavedl název tzv. konzulárního sňatku. Lze dovodit, že oddávajícím bude zpravidla vedoucí konzulárního úřadu či konzulární úředník. Účinky tohoto manželství jsou stejné jako při uzavírání sňatku v ČR. Manželství, stejně jako v ČR, vzniká projevem vůle o vstupu do manželství. Zapisuje se do zvláštní matriky, kterou vede Úřad městské části Brno-střed. Tento zápis má však pouze evidenční význam.¹⁶²

Ve většině případů bude muset občan ČR předložit vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství vystavený matričním úřadem dle trvalého bydliště občana, popř. posledního místa trvalého bydliště občana před odchodem do zahraničí. Pokud takový pobyt nikdy neměl, pak tak učiní Úřad městské části

¹⁶⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: komentář*. 3. vyd. Komentované zákony (C.H. Beck). Praha: C.H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-912-2, s. 56-57.

¹⁶¹ Tamtéž.

¹⁶² ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-046-8, s. 102.

Prahy 1. Tento tiskopis má platnost 6 měsíců ode dne jeho vydání (viz příloha B).¹⁶³

Tento tiskopis obsahuje jméno, příjmení, datum a místo narození, rodné číslo, osobní stav, místo trvalého pobytu, státní občanství, způsobilost k uzavření manželství a obdobné údaje o druhém snoubenci. Dále pak datum vydání, otisk úředního razítka, jméno, příjmení a podpis matrikáře.¹⁶⁴

Zákon o mezinárodní právu soukromém (zákon č. 91/2012 Sb., ZMPS) obecně stanovuje, že způsobilost k uzavření manželství se váže na právní řád toho státu, jehož je snoubenec občanem, tj. u občana ČR se bude jednat o právní řád České republiky. Forma uzavření manželství se vztahuje k právnímu řádu, který je platný v místě, kde se má sňatek uskutečnit a manželství uzavírané na zastupitelském úřadu ČR v zahraničí se též řídí českým právním řádem.¹⁶⁵

U uzavírání sňatků v cizině ale existují určité výjimky, jako je například uzavření manželství na zastupitelském úřadě ČR v Hanoji. Zde mohou uzavřít sňatek pouze dva občané ČR, a to v souladu s Konzulární úmluvou mezi Československou socialistickou republikou a Vietnamskou socialistickou republikou (Vyhláška č. 15/1981 Sb., vyhláška ministra zahraničních věcí o Konzulární úmluvě mezi Československou socialistickou republikou a Vietnamskou socialistickou republikou). Uzavření manželství mezi občanem ČR a občanem Vietnamské socialistické republiky je možné pouze před příslušným vietnamským úřadem. V tomto případě je nutno mít na paměti, že tato vyhláška je v poměru speciality k obecné úpravě v ZMPS a dle pravidla *lex specialis derogat legi generali* má tak přednost.¹⁶⁶

¹⁶³ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 57.

¹⁶⁴ Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů v posledním znění, § 46.

¹⁶⁵ Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém v posledním znění, § 48.

¹⁶⁶ *Uzavření manželství na zastupitelském úřadě* [online]. MZV: Velvyslanectví České republiky v Hanoji. 2016. [cit. 2023-12-02]. Dostupné z:

https://www.mzv.cz/hanoi/cz/vizove_a_konzularni_informace/konzularni_informace/matricni_zalezitosti/uzavreni_manzelstvi_na_zastupitelskem.html.

2.8 Neplatné a zdánlivé manželství

Nový občanský zákoník rozlišuje manželství neplatné a zdánlivé. Neplatnost manželství je zejména spojena s porušením zákonných překážek manželství, přičemž zde platí tzv. domněnka platnosti. Manželství zdánlivé se vztahuje k porušení náležitostí spojených se vznikem manželství. Takovéto manželství vůbec nevznikne.

V některých případech lze mluvit ještě o manželství nedovoleném (*matrimonium illicitum*), které sice právní úprava nezná, avšak manželství uzavřené tímto způsobem zakazuje. Příkladem může být ustanovení § 48 odst. 4 ZMPS, který zakazuje uzavřít manželství občanu ČR na zastupitelském úřadu cizího státu v ČR (konzulát, velvyslanectví), přičemž je ale třeba říci, že NOZ toto jednání nikterak nesankcionuje a ani nezakládá neplatnost či neexistenci takto uzavřeného manželství. Toto manželství se tak stává nedovoleným, avšak platně vzniklým.¹⁶⁷

S ohledem na sňatky občanů ČR s cizinci, může dojít k situaci, kdy se podle jednoho státu bude jednat o platně uzavřené manželství, zatímco ve státě druhém toto manželství bude považováno za neplatné, neexistující či neuznatelné (tzv. kulhající manželství).¹⁶⁸

Na manželství uzavřené na zastupitelském úřadu cizího státu v ČR je v České republice nahlíženo jako na manželství uzavřené v zahraničí, a tudíž by bylo potřeba ho nechat uznat zákonem stanoveným postupem. V tomto případě se nedá mluvit o manželství neplatném, jelikož se nejedná o porušení zákonných překážek manželství, ani o manželství zdánlivém, neboť náležitosti v projevu vůle o vstupu do manželství, popř. ve sňatečném obřadu, na nichž je nutno bezvýhradně trvat, aby manželství vzniklo, byly splněny.¹⁶⁹

2.8.1 Neplatné manželství

Neplatné manželství je zásadně spojeno s porušením zákonných překážek manželství, kterými jsou nedostatek věku, omezení svéprávnosti, jiné manželství,

¹⁶⁷ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-046-8, s. 111-112.

¹⁶⁸ Tamtéž.

¹⁶⁹ Tamtéž.

registrované partnerství či obdobný svazek, příbuzenství a dále poručenství, svěření a pěstounství. Může jít ale i o vady při uzavírání manželství, tedy v podstatě o nedodržení formálních náležitostí sňatku, kdy projev vůle o vstupu do manželství byl učiněn pod nátlakem, jež spočívá v užití násilí, vyhrožováním násilím, v důsledku omylu o totožnosti snoubence či v omylu o povaze sňatečného právního jednání, resp. o jeho následcích (§ 684 NOZ). Zde jde tak v podstatě o rozpor se zákonnými překážkami či o vady významné, nikoliv však o porušení zákona, jako je tomu v případě manželství zdánlivého.¹⁷⁰

Nutno podotknout, že důvodová zpráva konstatuje, že závady v projevu vůle o vstupu do manželství nejsou zákonnými překážkami. Za těchto okolností by se tedy mělo jednat o manželství zdánlivé, nikoliv neplatné, které je zpravidla zásadně spojeno právě s porušením zákonných překážek, jak je zmíněno výše. Zákon ale stanovuje, že pokud byl sňatečný projev vůle o vstupu do manželství učiněn pod nátlakem spočívajícím v užití nebo vyhrožováním násilím, v důsledku omylu o totožnosti snoubence či v důsledku omylu o povaze sňatečného právního jednání, pak soud prohlásí tento svazek za neplatný na návrh toho manžela, který takto učinil. Tento návrh lze podat do jednoho roku ode dne, kdy tak manžel mohl učinit nejdříve či kdy se o skutečném stavu dozvěděl. Pokud by návrh v této prekluzivní lhůtě podán nebyl, manželství by i nadále vyvolávalo právní následky.¹⁷¹

Na rozdíl od zdánlivého manželství, manželství neplatné vznikne a má právní důsledky. Těmi mohou být statusové právní následky jako první domněnka otcovství nebo majetkové či osobní právní důsledky jako vznik společného jmění manželství (SJM) nebo společný nájem. Zákonem je stanovena tzv. domněnka platnosti, která stanoví, že dokud manželství není prohlášeno za neplatné, považuje se za platné. To manželství, které bylo prohlášeno soudem za neplatné, se pokládá za neuzavřené. Po právní moci rozhodnutí o neplatnosti manželství je

¹⁷⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 60-63.

¹⁷¹ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Důvodová zpráva: Vývoj soukromého práva. Zhodnocení platné právní úpravy*. Vlada.cz [online]. [cit. 2023-11-12]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/d_vodov_zpr_va_k_oz_30_1_5.2008.pdf, s. 123-124.

třeba postupovat dle zákona, a to obdobně tak, jako by bylo manželství rozvedeno.¹⁷²

V případě neplatného manželství zákon v určitých situacích umožňuje konvalidaci (tzv. zhojení ran), při které k prohlášení manželství za neplatné nedojde, ačkoliv by k tomu za normálních okolností dojít mělo. Zákon stanovuje zvláštní případy, kterými jsou například početí dítěte, které se narodilo živé či manželství, které nelze prohlásit za neplatné po jeho zániku (výjimkami jsou dvojí manželství nebo obdobný dřívější svazek a příbuzenství).¹⁷³

2.8.2 Zdánlivé manželství

Manželství zdánlivé neboli non matrimonium či matrimonium putativum je spojeno se závažnými porušeními zákona ve smyslu narušení veřejného pořádku a dobrých mravů. Jedná se o porušení zásadních náležitostí vztahujících se ke vzniku manželství, na jejichž splnění je nutno bezvýhradně trvat. Takovými náležitostmi jsou ty, jež souvisí se svobodnou vůlí člověka a projevem této vůle o vstupu do manželství. Příkladem může být situace, kdy bude chybět kladný projev vůle alespoň u jednoho ze snoubenců. Dále se jedná o porušení náležitostí ve sňatečném obřadu, kdy může jít o případ nekompetentního orgánu. V neposlední řadě se jedná o porušení náležitostí v souvislosti se sňatečným obřadem. Zde může jít o případ, kdy byl zmocněncem porušen zákon, a to v souvislosti s udělenou plnou mocí, které například chyběla písemná forma a podpis na ní nebyl úředně ověřen.¹⁷⁴

Zdánlivé manželství na rozdíl od neplatného ani nevznikne. Z tohoto vyplývá, že pokud manželství nevznikne, nemůžou s ním být spojeny ani právní následky. Nevznikají majetková ani osobní vzájemná práva a povinnosti mezi manžely. V některých případech se ale může stát, že spolu manželé žijí v dobré víře, že manželství je platné. V těchto případech zákon stanoví, že soud rozhodne

¹⁷² HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 60-64.

¹⁷³ Tamtéž.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 58-59.

zejména o případných právech a povinnostech k dítěti a o majetkových povinnostech.¹⁷⁵

S ohledem na závažnost věci a právní jistotu ve statusových poměrech není náprava (konvalidace) u zdánlivého manželství přípustná. Z tohoto důvodu je třeba odlišit zdánlivé manželství od zdánlivého právního jednání. V případě zdánlivého právního jednání je totiž možno projev vůle dodatečně vyjasnit. K vadám se nepřihlíží a na právní jednání se hledí, jako by tu bylo od samého počátku. Lze tak říci, že rodinné právo v rámci nového občanského zákoníku je *lex specialis* k obecné části NOZ.¹⁷⁶

3 Zánik manželství

Zánik manželství, stejně jako jeho vznik, může nastat jen ze zákonem stanovených důvodů (§ 754 NOZ). Lze rozlišovat mezi zánikem manželství za života manželů, kam řadíme rozvod, změnu pohlaví a prohlášení manželství za neplatné a zánikem z objektivních příčin, kam spadá smrt či prohlášení za mrtvého. Teorie přináší i rozdělení na zánik manželství ze zákona, kam je řazena změna pohlaví, prohlášení za mrtvého, jakož i smrt a rozhodnutím soudu, tj. rozvod a prohlášení manželství za neplatné. Zánikem manželství dochází také k zániku příbuzenského vztahu mezi bývalými manžely a členy jejich rodiny navzájem. Z logiky věci však vyplývá, že nezaniká příbuzenský poměr k jejich společným dětem.¹⁷⁷

Se zánikem manželství souvisí také významné statusové změny, se kterými jsou spojovány následky zániku manželství. Původní práva a povinnosti z manželství zanikají, avšak vznikají nová. Ty jsou zpravidla založena na principu solidarity, resp. principu vzájemné pomoci a ochrany slabší strany. Jedná se o práva a povinnosti pozůstalého manžela, který má nově status vdovec/vdova. Ten má právo na zaopatření. Dalším následkem je přijetí pozůstalého manžela,

¹⁷⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 58-59.

¹⁷⁶ Tamtéž.

¹⁷⁷ POLIŠENSKÁ, Petra, Radka FEBEROVÁ a Zdeněk STUHLÍK. *Musíš znát...Rodinné právo. Manželství: výklad k manželství a výběr z důležitých soudních rozhodnutí, zejména Nejvyššího soudu v oblasti rodinného práva podle hlavy I. občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-902-2, s. 159-162.

keré může být změněno na příjmení dřívější pouze ve správním řízení, nikoliv tedy pouze oznámením matričnímu úřadu, jako je tomu v případě rozvodu manželství. Další následky jsou spojeny s dědickou posloupností, právem na základní vybavení rodinné domácnosti, které se vztahuje k nabytí vlastnického práva, právem na výživné z pozůstalosti či bydlení po zániku manželství smrtí. Následky zániku manželství se týkají i rozvodu (viz níže).¹⁷⁸

3.1 Smrt

Smrt je považována za přirozený způsob zániku manželství a oproti předešlé právní úpravě v ZOR (§ 22), tak již není výslovně v NOZ uveden. Teorie však k zániku manželství ze zákona mnohdy řadí i smrt, jak je naznačeno výše. Manželství zaniká smrtí prvního z manželů, avšak pokud není známo, který z nich zemřel jako první, má se za to, že manželé zemřeli současně (§ 27 NOZ). Zde se jedná typicky o případy automobilových, leteckých či jiných havárií. Zákon spojuje zánik manželství s okamžikem smrti manžela, nikoliv s vydáním úmrtního listu, ohledáním mrtvolky či provedením pitvy.¹⁷⁹

Samotné úmrtí či nález těla mimo zdravotnické zařízení se oznamuje poskytovateli zdravotnických služeb, lékaři, popř. na tísňovou linku 112. Provádí se prohlídka těla zemřelého, kdy má být zjištěna pravděpodobná doba úmrtí, příčina smrti a určení, zda bude provedena pitva. Po prohlídce je vyplněn list o prohlídce zemřelého. Od této chvíle (popř. od provedení pitvy) má lékař nebo poskytovatel zdravotních služeb 3 pracovní dny na oznámení této skutečnosti příslušnému matričnímu úřadu, který následně úmrtí zapíše do knihy úmrtí a vydá úmrtní list.¹⁸⁰

V návaznosti na výše uvedené, NOZ stanovuje, že smrt se prokazuje veřejnou listinou (§ 26 odst. 1), přičemž § 567 NOZ uvádí, že za veřejnou listinu se považuje listina vydaná orgánem veřejné moci, popř. listina, kterou za veřejnou

¹⁷⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 117-120.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 107.

¹⁸⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-046-8, s. 190-191.

listinu prohlásí zákon. V tomto případě se tedy smrt prokazuje výše uvedeným úmrtním listem.¹⁸¹

3.2 Prohlášení za mrtvého

Manželství může obdobně jako smrti zaniknout i prohlášením jednoho manžela za mrtvého. Zde lze uvést dva důvody, a to důkaz smrti (§ 26 odst. 2 NOZ) a domněnku smrti (§ 71 a násl. NOZ).¹⁸²

U důkazu smrti se jedná o případy, kdy u těla zemřelého není možné provést prohlídku, a tudíž nelze ani vydat list o prohlídce mrtvého. Zde je možné, aby soud prohlásil člověka za mrtvého i bez návrhu. Důkaz smrti má tedy formu soudního rozhodnutí. Jedná se o situace, kdy se smrt jeví vzhledem k okolnostem jako jistá. Příkladem mohou být živelné pohromy či havárie.¹⁸³

V případě tzv. domněnky smrti se jedná o případy, kdy lze mít důvodně za to, že člověk zemřel. V této situaci, na rozdíl od důkazu smrti, postačuje pouhá pravděpodobnost smrti. Jedná se však o vyvratitelnou právní domněnku. Řízení se zahajuje pouze na návrh (§ 55 ZZŘS).¹⁸⁴

Manželství v tomto případě zaniká ze zákona zpětně ke dni, který je stanoven jako den smrti v rozhodnutí soudu. Nelze však opomenout skutečnost, že účinky rozsudku nastávají až nabytím právní moci a vykonatelnosti rozsudku. Tato okolnost tak v podstatě vylučuje uzavření případného nového manželství druhým manželem ještě před právní mocí a vykonatelností daného rozsudku, neboť by se mohlo jednat o tzv. bigamii, která patří mezi zákonné překážky manželství. Na základě pravomocného rozsudku soudu následně matriční úřad provede zápis do knihy úmrtí o prohlášení fyzické osoby za mrtvou.¹⁸⁵

¹⁸¹ Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník* v posledním znění, § 26 odst. 1 a § 567.

¹⁸² HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 108.

¹⁸³ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-046-8, s. 191-193.

¹⁸⁴ Tamtéž.

¹⁸⁵ Tamtéž.

V případě, že by se ukázalo, že manžel, který byl prohlášen za mrtvého, je naživu, se k tomuto prohlášení nepřihlíží, resp. soud z procesního hlediska rozsudek zruší či změní. Původní manželství se však neobnovuje.¹⁸⁶

3.3 Změna pohlaví

Nový občanský zákoník zavedl i s ohledem na rozvoj lékařské vědy do české právní úpravy institut zániku manželství na základě změny pohlaví. Nutno podotknout, že žádná z předchozích tuzemských právních úprav tento důvod zániku manželství neznala.¹⁸⁷

Manželství, příp. registrované partnerství v tomto případě zaniká ke dni, kdy ke změně pohlaví došlo, přičemž se má za to, že tímto dnem je den změny pohlaví, který je uveden v potvrzení vydaném zdravotnickým zařízením. Manželství zanikne ze zákona k výše uvedenému dni a není tak k tomu potřeba soudního rozhodnutí. Tato skutečnost je následně zapsána do knihy manželství, příp. do knihy partnerství. Do evidence obyvatel se uvede jak nový osobní stav dané fyzické osoby, tak i jejího bývalého manžela. Uvede se též poznámka „zaniklé manželství“, popř. „zaniklé partnerství“.¹⁸⁸

Osobní stav člověka a majetková sféra však nejsou změnou pohlaví dotčeny. O právech a povinnostech muže a ženy ke společným dětem, jakož i o jejich majetkových poměrech se postupuje obdobně dle ustanovení týkajících se práv a povinností rozvedených manželů.¹⁸⁹

K této problematice je potřebné zmínit § 29 odst. 2 NOZ, který stanovuje, že změnou pohlaví manželství či registrované partnerství zaniká, avšak *lex specialis* k NOZ je zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách (ZSZS). Ten, jak se odborná veřejnost a praxe shoduje, v § 21 odst. 2 písm. b) požaduje prokázání o tom, že manželství či registrované partnerství zaniklo, a to již před samotným chirurgickým zákrokem, jež má vést ke změně pohlaví. Ve vztahu k manželstvím uzavřeným na území České republiky se tak § 29 odst. 2 NOZ

¹⁸⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-046-8, s. 191-193.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 193-194.

¹⁸⁸ *Další následky změny pohlaví*.gov.cz [online]. 2020. [cit. 2024-02-12]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/informace/dalsi-nasledky-zmeny-pohlavi-INF-46>.

¹⁸⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník* v posledním znění, § 29 odst. 2.

stává v podstatě neaplikovatelným. Právní úprava v NOZ tak zřejmě pomýšlí na situace, kdy jeden z manželů podstoupí změnu pohlaví v zahraničí.¹⁹⁰

Důvodem pro zánik manželství při podstoupení změny pohlaví je princip monogamie i samotný účel manželství, kterým je mimo jiné založení rodiny. To by při znemožnění reprodukční funkce nebylo možné. Legislativa tak zachovává základní představy o manželství. Zákon ani neumožňuje zjednodušení v podobě transformace manželství na registrované partnerství a naopak, i přestože by spolu dané osoby chtěly i nadále žít.¹⁹¹

3.4 Prohlášení manželství za neplatné

Manželství zaniká až jeho prohlášením za neplatné, jelikož do té doby, než je takovéto manželství prohlášeno za neplatné, se na něj hledí jako na platné. Avšak z pohledu statusového se po prohlášení manželství za neplatné na tyto osoby hledí, jako by manželství nikdy neuzavřeli, což znamená, že na ženu a muže se hledí jako na svobodné, nikoliv rozvedené. I z důvodu, že se tito lidé chovali tak, jako by byl svazek uzavřen, se majetkové poměry a vztahy k jejich dětem řeší, jako by došlo k rozvodu.¹⁹²

3.5 Rozvod

Zánik manželství skrze institut rozvodu je jedním z nejběžnějších způsobů. V České republice je rozvod manželství založen na posouzení existence kvalifikovaného rozvratu manželského soužití, přičemž tím se míní hluboký, trvalý a nenapravitelný rozvrat, u kterého nelze očekávat jeho obnovení (§ 755 NOZ). Roli hraje i délka a intenzita. O tomto rozhoduje soud, z čehož vyplývá, že administrativní rozvod je alespoň prozatím v ČR nepřípustný. Nutno však podotknout, že i v případě zjištění kvalifikovaného rozvratu manželství nemusí soud manželství rozvést, a to s ohledem na zájem nezletilého, dosud nesvéprávného dítěte nebo s ohledem na ochranu druhého z manželů. Tyto dočasné zábrany znemožňující rozvod manželství známe pod institutem zvaným

¹⁹⁰ zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách v posledním znění, § 21.

¹⁹¹ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-046-8, s. 193-194.

¹⁹² Tamtéž, s. 194-195.

tvrdostní klauzule. Soud dále zjišťuje příčiny rozvratu manželství, které jsou vždy individuální. Výjimku tvoří rozvod bez zjišťování příčin rozvratu manželství dle § 757 NOZ.¹⁹³

K tomuto je možno zmínit rozsudek krajského soudu, který se shodoval s verdiktem okresní soudu, jež konstatoval, že manželství uzavřené v letech 1995 – 2009 bylo plně funkční, protože skutečnost, že manžel následně opustil společnou domácnost a zahájil soužití se svojí novou přítelkyní, se kterou začal plánovat rodinu, nelze považovat za prokázání kvalifikovaného rozvratu manželství.¹⁹⁴

Nutnou podmínkou pro rozvod manželství v případě nezletilého dítěte manželů, které není plně svéprávné, je existence pravomocného rozsudku ve věci úpravy poměrů k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu. Návrh na úpravu péče o dítě je nutné podat u okresního soudu v místě bydliště dítěte. Návrh je nutný podat nejpozději spolu s návrhem na rozvod manželství. Soud s ohledem na zájem dítěte rozhodne o tom, jak o něj budou rodiče pečovat a přispívat na jeho výživu. Soud může tuto dohodu pouze (ne)schválit, avšak pokud je v rozporu se zájmem dítěte, rozhodne ve věci sám. Jestliže tato podmínka nebude splněna, soud manželství nerozvede.¹⁹⁵ Pro doplnění je možno v této věci poukázat na Usnesení ÚS, které nepovažuje za diskriminační nutnost schválení této dohody soudem u sezdaných párů oproti párům nesezdaným, u kterých je schválení této dohody nutné jen v případě sporů, a to i s ohledem, že manželství je dobrovolný svazek, s nímž jsou spojeny i určité důsledky.¹⁹⁶

Řízení o rozvod manželství se řídí dle zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (§ 383 - § 398). Řízení o rozvod je zde koncipováno jako celek, nikoliv dle rozdělení na rozvod sporný a nesporný. Zvláštnosti typické pro rozvod dle § 757 NOZ jsou pojímány jako výjimky z obecně platných pravidel. Řízení se

¹⁹³ POLIŠENSKÁ, Petra, Radka FEBEROVÁ a Zdeněk STUHLÍK. *Musíš znát...Rodinné právo. Manželství: výklad k manželství a výběr z důležitých soudních rozhodnutí, zejména Nejvyššího soudu v oblasti rodinného práva podle hlavy I. občanského zákoníku.* Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-902-2, s. 177-178.

¹⁹⁴ Usnesení Ústavního soudu 1852/11 ze dne 12. 7. 2011.

¹⁹⁵ *Určení poměrů nezletilého dítěte pro dobu po rozvodu (pro soudní řízení)*. gov.cz [online]. 2021. [cit. 2024-02-12]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/informace/urceni-pomeru-nezletileho-ditete-pro-dobu-po-rozvodu-INF-247>.

¹⁹⁶ Usnesení Ústavního soudu 36/16 ze dne 21. 3. 2017.

zahajuje na návrh jednoho z manželů, popř. obou manželů jako tzv. společný návrh, a to v případě § 757 NOZ (následná nemožnost podání odvolání v případě vyhovění). Pokud nejde o rozvod dle § 757 NOZ, pak je nutné vnímat souhlasné stanovisko druhého manžela jako procesní stanovisko k návrhu, nikoliv však, jak se v praxi děje, jako společný návrh. V případě podání návrhu neoprávněnou osobou, soud návrh odmítne.¹⁹⁷

Věcně příslušný je okresní soud. Místně příslušný soud je dle posledního společného bydliště manželů, jinak obecný soud manžela, jenž nepodal návrh, nelze-li, pak obecný soud manžela, který návrh podal.¹⁹⁸

V řízení se musí vést obligatorně jednání, přičemž soud má povinnost provést výslech manželů (účastníci řízení). Jedná se totiž o nejhodnější důkazní prostředek. Výjimkou je výslech, který by byl spojen s velkými obtížemi (např. neznámý pobyt, nezvěstnost manžela). Soud by měl vést dále manžele k usmíření.¹⁹⁹

Manželství zaniká rozvodem ke dni právní moci rozsudku o rozvodu manželství. Řádným opravným prostředkem je odvolání. Zmeškání lhůty pro jeho podání je nepřipustné. Mimořádné opravné prostředky proti rozsudku nejsou možné.²⁰⁰

Se zánikem manželství rozvodem jsou spojeny patřičné následky. Mezi tyto patří příjmení rozvedeného manžela. Manžel, který přijal v souvislosti s uzavřením manželství nové příjmení, může do 6 měsíců od rozvodu prohlásit, že přijímá své dřívější příjmení. Tuto skutečnost musí oznámit matričnímu úřadu. Nutno poznamenat, že se jedná o svobodnou volbu jedince, zda si příjmení ponechá, či ne. Na rozdíl od některých zahraničních právních úprav, v české právní úpravě momentálně neexistuje právní prostředek k donucení druhého manžela, aby si příjmení změnil na své dřívější příjmení. Dalším následkem je vyživovací povinnost mezi manžely, kdy by mělo dojít alespoň částečně ke kompenzaci na stejnou životní úroveň druhého manžela. Též sem spadá bydlení po rozvodu

¹⁹⁷ MELZER, Filip, Petr, TÉGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-004-8, s. 729-731.

¹⁹⁸ Zákon č. 292/2013 Sb., *o zvláštních řízeních soudních* v posledním znění, § 383.

¹⁹⁹ MELZER, Filip, Petr, TÉGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-004-8, s. 729-731.

²⁰⁰ Zákon č. 292/2013 Sb., *o zvláštních řízeních soudních* v posledním znění, § 394 - § 398.

manželství, kde je dávána přednost dohodě rozvedených manželů (předmanželská smlouva, předrozvodová smlouva, smlouva uzavřená po rozvodu manželství).²⁰¹

3.5.1 Se zjišťováním příčin rozvratu

U rozvodu se zjišťováním příčin rozvratu (§ 756 NOZ), někdy označovaný také jako sporný rozvod, soud zkoumá jak samotný kvalifikovaný rozvrat manželství, tak i jeho příčiny, které k tomuto rozvratu vedly (předmět dokazování). V praxi jsou nejčastěji uváděny odlišné povahové vlastnosti, rozdílné zájmy či výchovné metody, nevěra, alkoholismus, agresivita či násilí. Komplikovanějším případem jsou situace, kdy se jeden z manželů rozvodu brání a popírá rozvrat manželství. Nutno však odlišovat příčiny rozvratu manželství od zjišťování viny na samotném rozvratu manželství.²⁰²

Méně specifikované příčiny rozvratu, jako jsou například rozdílnost povah a zájmů, jsou uváděny až v 89 % případů. Stoupající trend zaznamenává závislost na alkoholu či závislost na návykových látkách a domácí násilí. Společenským fenoménem v posledních letech je též uváděno krachující podnikání jednoho z manželů.²⁰³ Naopak nevěra, která byla historicky nejčastějším důvodem rozvratu manželství, je nyní čím dál tím méně vnímána jako samotná příčina rozvratu manželství.²⁰⁴ To souvisí i s větším počtem tzv. volných manželství, popř. využíváním tzv. statusu mingle. Ten vychází z anglického „married, but single“.²⁰⁵

U prokazování rozvratu i příčin leží důkazní břemeno na navrhovateli, což má tvrdit již přímo v návrhu na zahájení řízení. Tvrzení účastníků jsou prokazována jimi navrženými důkazy. Ke zjištění skutkového stavu může ale soud

²⁰¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, s. 120-126.

²⁰² MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. Beckova edice právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-796-5, s. 19.

²⁰³ ŠMÍD, Ondřej, Renata ŠÍNOVÁ a kol. *Rozvod manželství*. Teoretik. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-66-3, s. 40-43.

²⁰⁴ HROUZKOVÁ, Alexandra. Nevěra sama vztah nerozbije. *Psychologie.cz* [online]. 2012. [cit. 2024-02-12]. Dostupné z: https://psychologie.cz/nevera-sama-vztah-nerozbije/?gad_source=1&gclid=EAlalQobChMI7aapwuSUhAMV7YuDBx2kfA34EAAYASAAEgLCyvD_BwE.

²⁰⁵ MELZER, Filip, Petr, TÉGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-004-8, s. 734.

využít i jiných důkazních prostředků. Zejména se jedná o výslech účastníků, kdy ti jsou povinni mluvit pravdu a nic nezamlčovat, jinak by se mohli dopustit TČ křivé výpovědi dle 346 TZ. Dalšími důkazními prostředky mohou být obecně oddací list, fotografie, které prokazují narušení manželských povinností, výslechy svědků nebo listiny jako například exekuční příkaz.²⁰⁶

3.5.2 Bez zjišťování příčin rozvratu

Rozvod bez zjišťování příčin rozvratu, podle některých autorů též rozvod nesporný, konsenzuální, smluvený či zjednodušený, je dle zákona nejrychlejším možným způsobem rozvodu v ČR. Tento způsob rozvodu je upraven v § 757 NOZ. Jeho předpokladem je zjišťování kvalifikovaného rozvratu manželství, což je rozdílem oproti předchozí úpravě v ZOR (§ 24a), kde existovala tzv. zákonná domněnka rozvratu manželství. Obecně tedy nepostačuje pouze skutečnost, že oba manželé na rozvodu trvají. Zákonodárce tak znemožňuje rozvod na základě konsensu manželů a ústřední roli v tomto procesu proto i nadále sehrává soud, který v tomto případě vede řízení dle ZZŘS.²⁰⁷

Zjišťování rozvratu však nelze směřovat s příčinami rozvratu manželství, které jsou zkoumány u rozvodu se zjišťováním příčin rozvratu manželství (viz výše). V praxi to znamená, že se soud zabývá otázkou neexistence manželského a intimního soužití a (ne)tvořením ekonomického společenství. Nezkoumá však, proč k odcizení či zániku manželského soužití došlo.²⁰⁸

Touto formou rozvodu mohou být rozvedeni pouze manželé, kteří splňují zákonem stanovené podmínky. Ty musí být splněny kumulativně. Jakmile by tedy některá z podmínek nebyla splněna, nemohlo by dojít k rozvodu skrze tuto formu. Obecně je potřeba, aby se druhý manžel k návrhu na rozvod připojil, popř. je přípustný i tzv. návrh společný. Připojit se může v okamžiku zahájení řízení nebo v jeho průběhu.²⁰⁹

²⁰⁶ MELZER, Filip, Petr, TÉGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-004-8, s. 735.

²⁰⁷ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-046-8, s. 198-202.

²⁰⁸ MELZER, Filip, Petr, TÉGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-004-8, s. 740-741.

²⁰⁹ MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. Beckova edice právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-796-5, s. 17-19.

Dále je nutné splnit požadavek trvání manželství v délce alespoň jednoho roku, přičemž manželé spolu nežijí déle než 6 měsíců. Lhůta 6 měsíců se váže na ustanovení § 758 NOZ, který stanovuje, že manželé spolu nežijí, pokud netvoří rodinné či manželské společenství bez ohledu na vedení společné domácnosti, přičemž alespoň jeden z manželů manželské soužití zjevně obnovit nechce. Zde oproti ZOR tak došlo v NOZ § 758 k upřesnění slovního spojení „manželé spolu nežijí“. Lhůta jednoho roku se váže k zahájení řízení o rozvod manželství, přičemž řízení je zahájeno doručením návrhu na soud. K tomuto okamžiku by tedy manželství mělo trvat jeden rok. V případě, že tato lhůta splněna nebude, pak je rozvod přípustný, avšak jen dle § 756 NOZ se zjišťováním příčin rozvratu manželství.²¹⁰

Výjimku může tvořit splnění této podmínky až v průběhu samotného řízení, tj. návrh byl podán těsně před uplynutím jednoho roku nebo například měsíc před uplynutím lhůty 6 měsíců. Zde lze odkázat na § 154 OSŘ, který stanoví, že pro rozsudek je rozhodující stav v době jeho vyhlášení. Vzhledem k tomu, že by všechny ostatní podmínky byly naplněny, a to včetně uzavřených smluv, lze se v tomto případě domnívat, že nerozvedení manželství dle § 757 NOZ bez zjišťování příčin rozvratu by bylo poněkud neefektivní, jelikož by manželé mohli jednoduše vzít svůj návrh zpět a vzápětí podat nový.²¹¹

Pokud jsou manželé zároveň rodiči nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti, pak zde musí existovat schválená dohoda soudem o úpravě poměrů pro dobu po rozvodu. Konkrétně zde musí tedy existovat rozsudek, jímž bylo pravomocně rozhodnuto o péči a výživě nezletilého. V případě schválené dohody se proti ní dle § 476 ZZŘS rodiče již nemohou odvolat (odvolání je přípustné ze strany kolizního opatrovníka). Při rozhodování o schválení dohody soudem však nepostačuje shodná vůle rodičů o úpravě poměrů, ale přihlíží se i k zájmu dítěte. V případě, že by dohoda odporovala zájmům dítěte, ji soud nesmí schválit. K dohodě se též může vyjadřovat kolizní opatrovník dítěte, kterým je zpravidla OSPOD (§ 469 ZZŘS). V případě, že soud dohodu neschválí, logicky může dojít k situaci, kdy jednoduše nebude možné přistoupit na rozvod bez zjišťování příčin

²¹⁰ MELZER, Filip, Petr, TÉGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-004-8, s. 742-743.

²¹¹ Tamtéž.

rozvratu. K opačné situaci může dojít v případě, kdy se manželé na dohodě o úpravě poměrů nezletilého dítěte dohodnou, přičemž se následně shodnou i na majetkovém uspořádání, a tudíž původně zahájený rozvod se zjišťováním příčin rozvratu je řešen dle § 757 NOZ.²¹²

Dále se manželé musí dohodnout na úpravě majetkových poměrů. Tato dohoda je spolu s dohodou o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu nejzásadnější. V rámci této smlouvy je zpravidla upraveno i bydlení manželů po rozvodu a může zde být ujednáno též výživné. Nutno však podotknout, že úpravu vyživovací povinnosti je třeba posuzovat dle konkrétní situace, kdežto úpravu majetkových poměrů a bydlení je nutno vyřešit při rozvodu manželství vždy. Toto je dovozováno i z judikatury NS ČR, který stanovil, že vyživovací povinnost není obligatorní součástí smluv, jež jsou předkládány soudu v případě rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu.²¹³ Pokud však tato povinnost není ve smlouvě vůbec řešena, pak je možné po rozvodu manželství podat žalobu o výživné. Všechny dohody vyžadují písemnou formu s úředně ověřenými podpisy.²¹⁴

Soud je povinen zkoumat, zda smlouvy skutečně existují a z úřední povinnosti přihlídnout k možné absolutní neplatnosti a zdánlivosti daného právního jednání. Předpoklady pro rozvod dle § 757 NOZ nebudou splněny, jestliže bude chybět vůle jednoho z manželů (např. zfalšovaný podpis) či bude odporovat dobrým mravům nebo narušovat veřejný pořádek. V případě zjištění relativní neplatnosti, soud považuje smlouvy za platné, pokud nebudou podány námitky neplatnosti. Jestliže námitky podány nebudou, bude se jednat o naplnění předpokladu pro rozvod. Soud dále povinně zkoumá obsah a rozsah daných smluv, a to s ohledem na zákonem stanovené otázky, tj. zda opravdu řeší majetkové poměry, bydlení, příp. vyživovací povinnost. Soud však aktivně nezjišťuje, zda manželé neopomněli vypořádat část svého jmění. Pokud tuto skutečnost ale zjistí, musí manžele poučit o nenaplnění předpokladů pro rozvod dle § 757 NOZ a vyzvat je k doplnění, nebo manželství rozvede, ale až po zjištění příčin rozvratu manželství, přičemž se tedy bude jednat o postup dle § 756 NOZ.

²¹² MELZER, Filip, Petr, TÉGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-004-8, s. 742-743.

²¹³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. 5. 2010, sp zn. Cpjn 19/2007.

²¹⁴ MELZER, Filip, Petr, TÉGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-004-8, s. 743-746.

Kontrolují se též formální náležitosti smlouvy, zejména úředně ověřené podpisy. V případě nenaplnění těchto náležitostí soud nemůže pokračovat v řízení o rozvod dle § 757 NOZ. Účastníky by měl soud poučit dle § 118a OSŘ.²¹⁵

3.5.3 S tvrdostní klauzulí

Soud manželství nemůže rozvést, braní-li tomu tvrdostní klauzule, a to i v případě, že je soužití manželů rozvráceno. Někdy se též označuje jako tzv. ztížený rozvod. V podstatě se jedná o stanovení podmínek, za kterých nelze manželství rozvést za účelem ochrany dvou subjektů. Prvním subjektem je nezletilé dítě manželů, jež nenabylo plné svéprávnosti. Rozpor se zájmem dítěte je dán zvláštními důvody. Zájem nezletilého dítěte se zjišťuje i u opatrovníka, který byl ustanoven soudem za účelem řízení o úpravu poměrů k dítěti pro dobu po rozvodu (zpravidla OSPOD). Druhým subjektem je manžel, který nepodává žalobu o rozvod manželství a který se s ohledem na porušení manželských povinností na rozvratu převážně nepodílel, pokud mu byla způsobena zvlášť závažná újma. Mimořádné okolnosti případu musí nasvědčovat o prospěchu zachování manželství. Těmi mohou být například dlouhodobé manželské soužití, zdravotní stav, příp. i majetkový charakter. Výjimka z nemožnosti rozvodu je stanovena pro situace, kdy spolu manželé nežijí alespoň po dobu 3 let.²¹⁶

V situaci, kdy se jedná o nezletilé dítě je potřeba jeho zájem zohlednit jak v případě rozvodu se zjišťováním příčin rozvratu manželství dle § 756 NOZ, tak i v případě, kdy bude manželství rozváděno dle § 757 NOZ. Vychází se i z faktu, že zájem dítěte má vždy přednost před zájmem jeho rodičů na rozvodu manželství. V druhém případě, tedy v případě, kdy se jedná o ochranu druhého manžela, z logiky věci vyplývá, že manžel může být takto chráněn pouze v situaci, kdy s rozvodem nesouhlasí. Z toho se dá vyvozovat, že tvrdostní klauzuli ohledně ochrany manžela nelze využít v případě rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu manželství, neboť zde je podmínkou, že oba manželé s rozvodem souhlasí.²¹⁷

²¹⁵ MELZER, Filip, Petr, TÉGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-004-8, s. 746-747.

²¹⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník* v posledním znění, § 755 odst. 2.

²¹⁷ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-046-8, s. 202-205.

Závažnou újmou lze rozumět především újmu osobní. Například se může jednat o závažnou chorobu, kdy prognóza je nepříznivá, druhý manžel je invalidní, odkázaný na pomoc druhého manžela. Usnesení ÚS klasifikuje závažnou újmu jako újmu vztahující se k ekonomickým, bytovým či zdravotním dopadům.²¹⁸

V dalším konkrétním případě čelil ÚS ústavní stížnosti proti rozhodnutí krajského soudu, který potvrdil rozhodnutí okresního soudu ve věci zamítnutí návrhu na rozvod manželství. ÚS v této věci vyhodnotil ústavní stížnost jako neopodstatněnou. Z rozhodnutí krajského soudu však vyplývá konkrétní příklad ekonomické újmy, kdy touto byly náklady spojené s bydlením v rodinném domě, který si manželé společně pořídili pomocí hypotéky. Tuto újmu, jakož i celkové ohrožení manželství výhradně stěžovatelovým chováním, způsobil stěžovatel, především tím, že odešel z rodinné domácnosti po 14 letech společného soužití k jiné ženě, se kterou po krátké známosti začal plánovat rodinu. Z rozsudku KS též vyplývá újma citová, kdy touto bylo míněno nedokázání se vypořádat s odchodem manžela ze společné domácnosti.²¹⁹

Nepřípustnost rozvodu nemůže být absolutní, a proto je i použití antidiskriminační klauzule časově omezeno. U nezletilého dítěte je tato doba omezena na jeho nezletilost a nenabytí plné svéprávnosti. Pokud jde o ochranu druhého manžela, pak je tato doba omezena na dobu 3 let, po kterou spolu manželé nežijí (posuzováno dle § 758 NOZ). Tato doba se považuje za dostatečnou pro uspořádání si budoucích záležitostí. Je-li tedy návrh na rozvod manželství podán až po uplynutí 3 let od doby, kdy spolu manželé nežijí, tvrdostní klauzuli nelze aplikovat.²²⁰

3.5.4 Rozvod – de lege ferenda

Aktuální otázkou do budoucna i nadále zůstává zavedení institutu administrativního rozvodu. Ty již v některých evropských zemích fungují. Zpravidla je podmínkou souhlas obou manželů, neexistence nezletilých dětí a vyřešení majetkových záležitostí. Rozhodování o tomto rozvodu by mělo připadnout na

²¹⁸ Usnesení Ústavního soudu 465/02 ze dne 26. 7. 2002.

²¹⁹ Usnesení Ústavního soudu 1852/11 ze dne 12. 7. 2011.

²²⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-046-8, s. 202-205.

nesoudní orgán (matriky, jiné specializované správní orgány, notáře), což by soudům mohlo značně zjednodušit práci ve smyslu jejich přetíženosti. Výhody lze tedy spatřovat jak v časových, tak i ekonomických úsporách. Dosud totiž o všech typech rozvodu smí rozhodovat pouze soud. Zánik manželství se ve smyslu právní úpravy řídí kogentními právními normami.²²¹

Komise pro evropské rodinné právo (CEFL – Commission on European Family Law) vytvořila tzv. Principy (Principles of European Family Law Regarding Divorce and Maintenance Between Former Spouses), kde je zmínka právě o administrativních rozvodech. Obecně se ale jedná spíše o doporučení a rady, které by evropské státy měly zavést do svých národních legislativ. Principy mimo jiné stanovují, že procedura rozvodu by měla být ukotvena v právních předpisech, přičemž kompetentním orgánem k rozvodu může být jak soudní, tak správní orgán. Soudní orgán je kompetentním orgánem ve většině evropských zemí. Výjimku tvoří například Dánsko, Norsko či Portugalsko, kde je pro konsensuální rozvod příslušný správní orgán. V Dánsku se například jedná o krajský úřad, v Norsku o krajského guvernéra a v Portugalsku o matriční orgán. Nutno podotknout, že ve všech těchto zemích je administrativní rozvod povolen jen u konsensuálních rozvodů.²²²

Komise pro evropské rodinné právo také představila evropskou vizi do budoucna, a to tzv. Modelový rodinný kodex (The Model Family Code). Tato kniha se inspirovala například v Kanadě, Austrálii či Novém Zélandu. Detailněji rozvedeny jsou tu právě administrativní rozvody, kde mimo výše uvedeného by podmínkou pro umožnění administrativního rozvodu neměla být skutečnost, že manželství trvalo déle než 10 let.²²³

Momentálně více diskutovanou je ale otázka zjednodušení stávajících rozvodů. Tu přináší novela občanského zákoníku, kterou představilo

²²¹ ŠMÍD, Ondřej, Renata ŠÍNOVÁ a kol. *Rozvod manželství*. Teoretik. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-66-3, s. 61-62.

²²² BOELE-WOELKI, Katharina a kol. *Principles of European Family Law Regarding Divorce and Maintenance Between Former Spouses*. 1. vydání. Antwerpen-Oxford: Intersentia, 2004. ISBN 9789050954266, s. 3-29.

²²³ BOELE-WOELKI, Katharina a kol. *Principles of European Family Law Regarding Divorce and Maintenance Between Former Spouses*. 1. vydání. Antwerpen-Oxford: Intersentia, 2004. ISBN 9789050954266, s. 3-29.

dne 22. srpna 2023 ministerstvo spravedlnosti spolu s poslankyní a advokátkou Evou Decroix (ODS).²²⁴

Novela zákona by měla zrušit obecný požadavek na zjišťování příčin rozvratu manželství. Ty by měly být zjišťovány jen ve výjimečných případech. Dále by se měl zavést tzv. smluvený rozvod, kam by se mělo sloučit opatrovnické i rozvodové řízení v jedno. Požadavek na schválení dohody manželů o úpravě poměrů nezletilého dítěte soudem zůstává v novele zachován. Zastoupení dítěte kolizním opatrovníkem (zpravidla OSPOD) by již nemělo být obligatorní.²²⁵

Novela by měla upravovat i neplacení výživného. V tomto ohledu bylo mimo jiné konstatováno, že nepodmíněné tresty odnětí svobody jsou neúčinné, jelikož většina takto odsouzených nepracuje a tím jejich dluh narůstá. TOS týkající se neplacení výživného by tak měl být ukládán pouze v nejzávažnějších případech, přičemž maximální délka trestu by se měla navíc zkrátit. V ostatních případech by mělo dojít k nahrazení alternativními tresty. Mělo by také dojít k navýšení úroků z prodlení.²²⁶

V občanském zákoníku by nově měl být ukotven i zákaz tělesných trestů na dětech. V tomto ohledu cílí úprava i na soulad s mezinárodními standardy. V EU představuje ČR jednu z posledních zemí, která nemá tento zákaz jasně ukotven v legislativě. Například Švédsko tuto legislativu přijalo již v roce 1979, Německo v roce 2000 a Maďarsko v roce 2004.²²⁷

Na rozdíl od předchozího návrhu tzv. rozvodu u notáře, má tato novela slibnější budoucnost. Předběžný souhlas byl projeven napříč politickým spektrem i odbornou veřejností. V současné době bylo ukončeno připomínkové řízení

²²⁴ *Nesporné rozvody by se měly zjednodušit a zkrátit, počítá s tím návrh novely.* advokatnidenik.cz [online]. 2023. [cit. 2024-02-14]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2023/08/22/nesporne-rozvody-by-se-mely-zjednodusit-a-zkratit-pocita-s-tim-navrh-novely/>.

²²⁵ *Představení legislativních návrhů k nesporným rozvodům, výživnému a násilí na dětech.* justice.cz [online]. 2023. [cit. 2024-02-14]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/mssp?clanek=predstaveni-legislativnich-navrhu-k-nespornym-rozvodum-vyzivnemu-a-nasili-na-dete-1>.

²²⁶ Tamtéž.

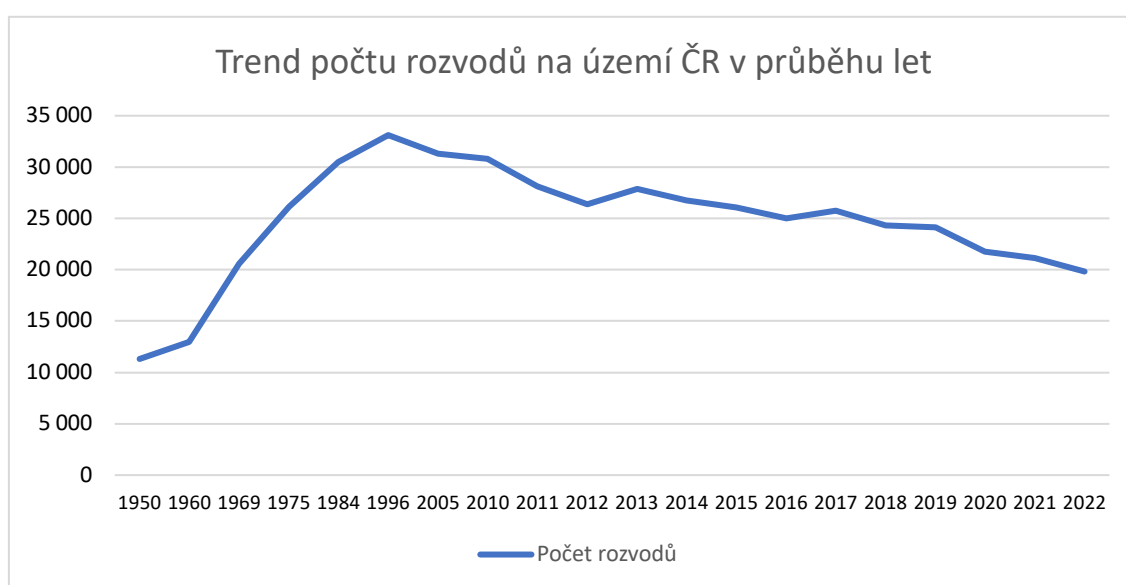
²²⁷ Tamtéž.

a návrh by měl být připraven k projednávání. Možná účinnost této novely se předpokládá od ledna 2025.²²⁸

3.5.5 Aktuální trendy v oblasti rozvodů

Počet rozvodů na území České republiky za posledních cca 20 let zaznamenává až na pár výjimek mírně klesající trend. Tento trend je zaznamenán na grafu č. 1. Konkrétní hodnoty jsou pro přehlednost zaznamenány v tabulce níže, kde je i popis tohoto trendu.²²⁹

Graf č. 1 – Trend počtu rozvodů na území ČR²³⁰ v průběhu let^{231 232}

Vlastní zpracování

²²⁸ *Bude snazší se rozvést? Novela slibuje zrychlení rozvodového řízení.* cesivpravu.cz [online]. 2023. [cit.2024-02-14]. Dostupné z: <https://www.cesivpravu.cz/blog/bude-snazsi-se-rozvest-novela-slibuje-zrychleni-rozvodoveho-rizeni>.

²²⁹ Český statistický úřad. *Rozvody podle délky trvání manželství v letech 1950-2022.* czso.cz [online]. 2023. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/191186451/130055230503.pdf/eee64df7-1ea1-4935-b926-f24551724bed?version=1.0>.

²³⁰ Resp. v předešlých letech Československá republika, Československá socialistická republika, Česká a Slovenská Federativní Republika.

²³¹ Český statistický úřad. *Rozvody podle délky trvání manželství v letech 1950-2022.* czso.cz [online]. 2023. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/191186451/130055230503.pdf/eee64df7-1ea1-4935-b926-f24551724bed?version=1.0>.

²³² Český statistický úřad. *Pohyb obyvatelstva 1. – 3- čtvrtletí 2023.* czso.cz [online]. 2023. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/pohyb-obyvatelstva-1-3-ctvrtleti-2023>.

Tabulka č. 1 – Počet rozvodů na území ČR²³³ za jednotlivé roky^{234 235}

Rok	Počet rozvodů ²³⁶
1950	11 312
1960	12 970
1969	20 550
1975	26 154
1984	30 514
1996	33 113
2005	31 288
2010	30 783
2011	28 113
2012	26 402
2013	27 895
2014	26 764
2015	26 083
2016	24 996
2017	25 755
2018	24 313
2019	24 141
2020	21 734
2021	21 107
2022	19 846

Vlastní zpracování

V roce 2022 činil počet rozvodů 19 846, což je nejméně od roku 1968. Konečná data pro rok 2023 v době sepsání této práce zatím nejsou známy, ale dá se předpokládat, že by mohlo dojít k opětovnému snížení rozvodů za tento rok, jelikož od ledna do září 2023 se počet rozvodů meziročně snížil. Historicky bylo v uvedených letech nejméně rozvodů v roce 1950–1968. V roce 1969 došlo poprvé k překročení hranice 20 000 rozvodů. V roce 1984 pak poprvé k překročení hranice 30 000 rozvodů. Nejvíce rozvodů, co se týče počtu, bylo zaznamenáno

²³³ Resp. v předešlých letech Československá republika, Československá socialistická republika, Česká a Slovenská Federativní Republika.

²³⁴ Český statistický úřad. *Rozvody podle délky trvání manželství v letech 1950–2022*. czso.cz [online]. 2023. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/191186451/130055230503.pdf/eee64df7-1ea1-4935-b926-f24551724bed?version=1.0>.

²³⁵ Český statistický úřad. *Pohyb obyvatelstva 1. – 3- čtvrtletí 2023*. czso.cz [online]. 2023. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cris/pohyb-obyvatelstva-1-3-ctvrtleti-2023>.

²³⁶ V předešlých letech se započítávají místo rozvodů rozluky manželství.

v roce 1996, kdy se jednalo o rekordních 33 113 rozvodů.²³⁷ Toto zvýšení je možné odůvodnit liberalizací společnosti, ale i návrhem novely tehdejšího zákona o rodině (č. 91/1998 Sb.), kdy tento měl na jednu stranu přinést tzv. nesporný rozvod, na druhou stranu měl ale ztížit podmínky pro rozvod manželství s nezletilými dětmi, kdy se úprava poměrů k nezletilým měla přesunout na dobu před rozvodem manželství. Tomu zjevně chtěla dosud nestabilní manželství předejít, a proto se jich mnoho rozvedlo před účinností tohoto zákona. Tato novela zákona začala platit 1. srpna 1998. Vliv této legislativní úpravy se projevil v roce 1999, kdy došlo k poklesu rozvodovosti (celkem bylo zaznamenáno 23 657 rozvodů), přičemž se ale předpokládá, že šlo spíše o pozdržení rozvodů v souvislosti s komplikacemi a prodloužením doby vyřízení žádostí o rozvod právě v souvislosti s nově zavedenou novelou. V následujících letech došlo totiž opět k nárůstu.²³⁸

Rozvody v roce 2022 byly zahájeny z více jak poloviny na základě společného návrhu obou manželů²³⁹. Konkrétně se jednalo o 53,8 %, tj. v případě 10 679 manželství. V dalších 30 % se jednalo o návrh ze strany žen, tj. konkrétně u 5 960 manželství. Ve zbylých 16,2 % se jednalo o návrh ze strany muže, tj. u 3 202 manželství. Od roku 2014, kdy je možno podat společný návrh, to však není nic nového. Od této doby tento typ návrhu jednoznačně převyšuje. Do roku 2014 převažovaly návrhy žen oproti mužům.²⁴⁰

V roce 2022 činila průměrná délka manželského soužití do rozvodu 13,5 let. Dle úhrnu manželských svazků bylo rozvedeno 57,8 %

²³⁷ *Historie.* Demografie.info [online]. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_rozvodhistorie.

²³⁸ Český statistický úřad. *Rozvodovost III.* czso.cz [online]. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/191186451/130055230503.pdf/eee64df7-1ea1-4935-b926-f24551724bed?version=1.0>.

²³⁹ Společný návrh je možné podat od 1. 1. 2014 (dle NOZ, ZZŘS). Statisticky je ale tato informace zachycena až od roku 2015.

²⁴⁰ Český statistický úřad. *Vývoj obyvatelstva České republiky, Rozvodovost.* czso.cz [online]. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/191186447/1300692303.pdf/cf5c2ce9-6964-46a1-9b2b-30638771717f?redirect=https%3A%2F%2Fwww.czso.cz%2Fcsu%2Fczso%2Fdomov%3Fp_id%3D3%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode%3Dview%26_3_advancedSearch%3Dfalse%26_3_groupId%3D0%26_3_keywords%3Dbitmex%2Bseized%257CBityard.com%2BCopy%2BTrade%26_3_delta%3D20%26_3_resetCur%3Dfalse%26_3_cur%3D3190%26_3_struts_action%3D%252Fsearch%252Fsearch%26_3_format%3D%26_3_andOperator%3Dtrue.

manželství s vlastními nezletilými dětmi. V 9,7 % případů byl alespoň jeden z manželů cizím státním příslušníkem. U 80 % manželství se jednalo o první rozvody u žen a mužů. Ve zbylých rozvodech se jednalo o rozvody opakované.²⁴¹

V posledních 10 letech ubylo rozvedených manželství pod věkovou hranici 40 let u žen i mužů. Naopak vzrostl počet rozvádějících se osob ve věku mezi 45-54 lety. Vliv na to měla jak měnící se věková skladba obyvatelstva, tak i posouvání do vyššího věku silnou generaci narozenou v 70. letech 20. století.²⁴²

Nejčastější příčinou rozvratu manželství v roce 2022 byla tradičně uváděna rozdílnost povah, názorů, zájmů a postojů, vzájemné odcizení. Nepočítáme-li s ostatními důvody, pak druhou nejčastější příčinou byla nevěra.²⁴³ Ta byla historicky nejčastější příčinou rozvratu, a to až do roku 1966, kdy byla vystřídána právě rozdílností povah.²⁴⁴ Třetí nejčastější příčinou v roce 2022 na straně muže byl uváděn alkoholismus a na straně ženy nezájem o rodinu a/nebo partnera, včetně opuštění soužití.²⁴⁵

²⁴¹ Český statistický úřad. *Vývoj obyvatelstva České republiky, Rozvodovost*. czso.cz [online]. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/191186447/1300692303.pdf/cf5c2ce9-6964-46a1-9b2b-30638771717f?redirect=https%3A%2F%2Fwww.czso.cz%2Fcsu%2Fczso%2Fdomov%3Fp_p_id%3D3%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode%3Dview%26_3_advancedSearch%3Dfalse%26_3_groupId%3D0%26_3_keywords%3Dbitmex%2Bseized%257CBityard.com%2BCopy%2BTrade%26_3_delta%3D20%26_3_resetCur%3Dfalse%26_3_cur%3D3190%26_3_struts_action%3D%252Fsearch%252Fsearch%26_3_format%3D%26_3_andOperator%3Dtrue.

²⁴² Tamtéž.

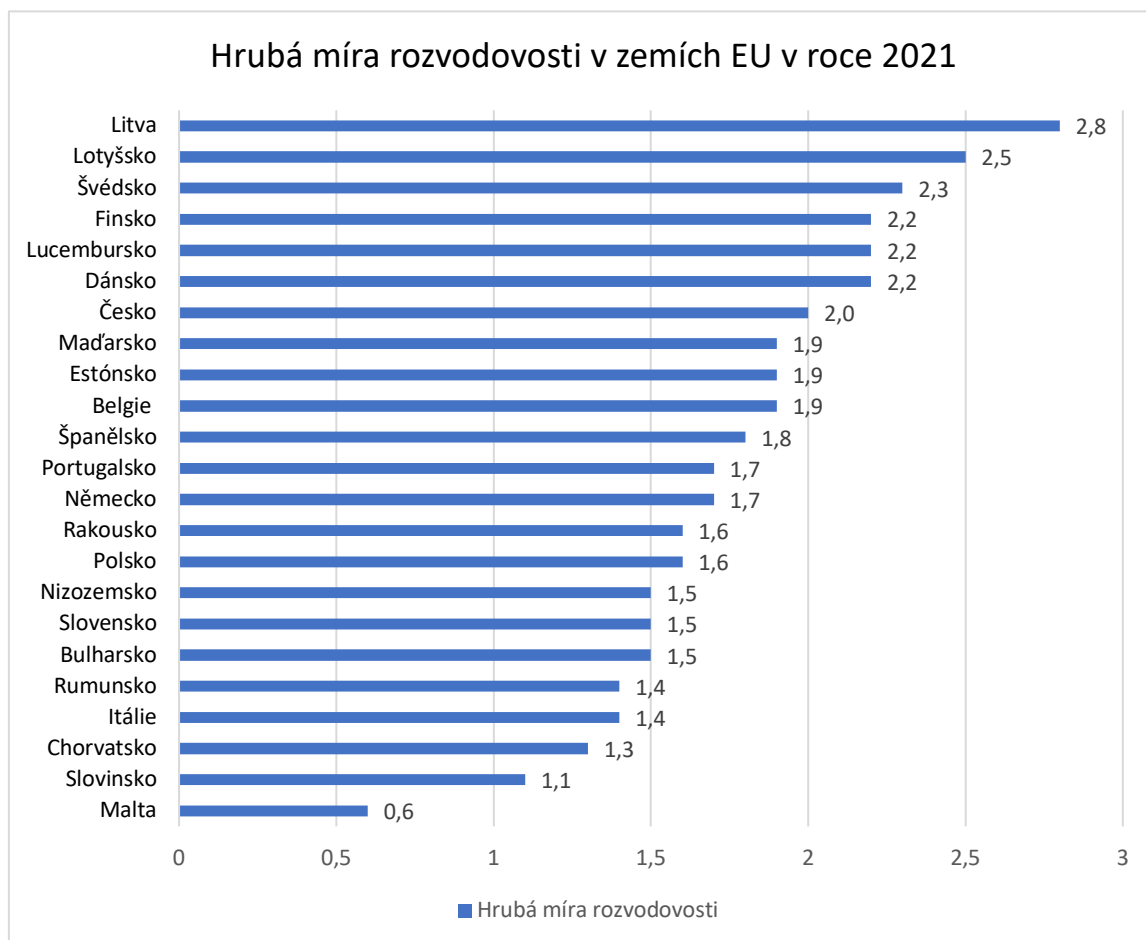
²⁴³ Český statistický úřad. *Rozvody podle příčiny rozvratu manželství v roce 2022*. czso.cz [online]. 2023. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/191186451/130055230507d.pdf/0a07d4f2-d5ad-438d-a4e7-6e363cd5ae5d?version=1.0>.

²⁴⁴ Český statistický úřad. *Rozvody podle příčiny rozvratu manželství v letech 1950-1969*. czso.cz [online]. 2023. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/191186451/130055230507d.pdf/0a07d4f2-d5ad-438d-a4e7-6e363cd5ae5d?version=1.0>.

²⁴⁵ Český statistický úřad. *Rozvody podle příčiny rozvratu manželství v roce 2022*. czso.cz [online]. 2023. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/191186451/130055230507d.pdf/0a07d4f2-d5ad-438d-a4e7-6e363cd5ae5d?version=1.0>.

Na evropské úrovni, konkrétně na úrovni EU, zaujímá Česká republika dlouhodobě přední místo, co se hrubé míry rozvodovosti²⁴⁶ týče. Například v roce 2000 a 2010 ČR zaujímala druhé místo v rámci EU hned po Litvě.²⁴⁷

Graf č. 2 – Hrubá míra rozvodovosti v zemích EU v roce 2021²⁴⁸

²⁴⁹ , Vlastní zpracování

Na grafu č. 2 můžeme vidět, že nejvyšší míra rozvodovosti v roce 2021 byla v Litvě (2,8 rozvodů na 1000 osob). Dále pak v Lotyšsku (2,5) a Švédsku (2,3). Česká republika se tradičně umístila v první polovině zemí EU s 2,0 rozvodů na 1000 osob.

²⁴⁶ Hrubá míra rozvodovosti je definována jako podíl rozvodů na 1 000 obyvatel středního stavu obvykle za 1 rok.

²⁴⁷ Eurostat. *Marriage and Divorce Statistics*. ec.europa.eu [online]. 2024. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Marriage and divorce statistics#Fewer marriages.2C fewer divorces](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Marriage_and_divorce_statistics#Fewer_marriages.2C_fewer_divorces)

²⁴⁸ Tamtéž.

²⁴⁹ V grafu jsou uvedeny státy, jejichž hrubá míra rozvodovosti byla v době sepsání této práce zveřejněna EU.

na 1000 osob. Naopak nejmenší míra rozvodovosti byla na Maltě (0,6), ve Slovinsku (1,1) či v Chorvatsku (1,3).²⁵⁰

²⁵⁰ Eurostat. *Marriage and Divorce Statistics*. ec.europa.eu [online]. 2024. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Marriage_and_divorce_statistics#Fewer_marriages.2C_fewer_divorce_S.

Závěr

Tématem této práce byla analýza právní úpravy manželství, jeho vzniku a zániku. Na počátku této práce bylo manželství zasazeno do historického kontextu. Zmíněny byly nejdůležitější milníky pro historický vznik a formování právní úpravy rodinného práva a manželství jako takového. Byly popsány prameny současného rodinného práva, jakož i vliv mezinárodních smluv a evropského unijního práva na českou legislativu.

Institut manželství se opírá o jeho pojmové znaky, které byly podrobně vysvětleny. Zejména k zásadě opačného pohlaví byla v této souvislosti představena novela zákona o tzv. rovném manželství pro všechny, tj. i pro páry stejnopohlavní. Spolu s tímto návrhem bylo předloženo i kompromisní řešení, které navrhuje zakotvení definice manželství do samotné Ústavy, přičemž zákon o registrovaném partnerství by měl být novelizován. Otázkou zůstává, zda úprava zákona o registrovaném partnerství je v kontrastu se zakotvením definice manželství do Ústavy dostačující, a to i vzhledem k základním lidským právům a svobodám. Společnost se liberalizuje, avšak politické smýšlení v tomto ohledu zůstává poměrně rigidní.

U vzniku manželství bylo dále popsáno zasnoubení, předpoklady pro uzavření manželství, jakož i důvody vylučující uzavření manželství a s nimi spojené následky v případě uzavření tohoto svazku i přes tyto zákonné překážky. Upozorněno bylo na nejasné vymezení pojmu veřejnosti u obřadu. Dále byly popsány formy sňatku. V této části bylo upozorněno na novelu zákona o matrikách, jejíž jedna část je účinná již od 1. ledna 2024. Novela například zjednodušuje podmínky trvalého pobytu v nematriční obci. Nově také při splnění dalších podmínek již není nutná účast matrikáře při obřadu. Další části novely zákona by měly začít platit v roce 2025 a 2027. Ty jsou spojeny zejména s elektronizací veřejné správy.

Třetí kapitola byla věnována zániku manželství, kde byly mimo jiné popsány dva nejběžnější důvody zániku manželství, kterými jsou smrt a rozvod. Stručně byly popsány i následky zániku manželství. Zvláštní pozornost byla v tomto ohledu věnována právě rozvodům, kde byla zmíněna navrhovaná novela občanského zákoníku. Ta navrhuje tzv. smluvený rozvod, jehož obsahem by bylo jak opatrovnické, tak i rozvodové řízení, což představuje poměrně významnou změnu

s ohledem na fakt, že tato dvě řízení byla naposledy oddělena novelou zákona č. 91/1998 Sb., o rodině, tj. více než před 20 lety. Pozitivum tato novela jistě přináší v souvislosti s vyřízením věci pouze v jednom jediném řízení, což by mohlo být výhodné jak pro soudy, tak i pro rozvádějící se páry. Novela se navíc opírá o tvrzení, že oddělením těchto řízení se řízení opatrovnické stává prvním řízením, ve kterém dochází k vyřizování sporů manželů, a to právě skrze úpravu poměrů k nezletilému, k čemuž by ovšem mělo případně docházet až v řízení rozvodovém. S tímto tvrzením si dovoluji poněkud nesouhlasit, jelikož při spojení řízení se tzv. „první boj“ mezi manžely odehraje právě v tomto sloučeném řízení, pod kterým je z logiky věci zahrnuto i opatrovnické řízení. Praxe již dříve potvrdila, že oddělením řízení od sebe dochází ke zklidnění řízení o rozvod, jelikož nejproblematictějšími aspektem celého procesu je zmíněná úprava poměrů k dětem. Navíc by spojením řízení mohlo dojít k omezení participačních práv dítěte. Domnívám se, že problematiku by se mohlo stát i odvolání proti rozsudku, kdy by manželé mohli napadnout pouze výrok ve vztahu k úpravě poměrů dítěte, přičemž zbytek rozsudku, tedy i výrok o rozvodu manželství, by nabyl právní moci, a tudíž by nastala situace, kdy by manželé byli rozvedeni, avšak poměry k dítěti nebyly upraveny, což je značně nežádoucí. Tuto novelu nehodnotím zcela negativně, avšak je potřeba zhodnotit všechny poznatky z praxe a zvolit správné formulace nových právních norem.

K této novele bych podotkla, že se snaží o zjednodušení rozvodu pro manžele s dětmi, nikoliv však pro manžele, kteří děti nemají a na rozvodu se dohodli. V tomto směru by mohlo do budoucna dojít k vylepšení v souvislosti se zavedením tzv. administrativních rozvodů, které by mohly přinést jak časovou, tak i finanční úsporu soudům. Navíc by se tím docílil soulad s evropskými radami a doporučeními.

Současnou právní úpravu rodinného, resp. manželského práva hodnotím jako dostatečnou i s ohledem na nedostatky, které v této oblasti zohlednila rozsáhlá judikatura. Tímto tvrzením ovšem není vyloučeno její možné vylepšení. Potenciál v tomto ohledu shledávám zejména u právní úpravy rozvodů či u zavedení možnosti transformace manželství v registrované partnerství a naopak při změně pohlaví.

Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje

1. BALÍK, Stanislav a BALÍK, Stanislav. *Rukověť k dějinám římského práva a jeho institucí*. 3., rozš. vyd. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-256-1.
2. BOELE-WOELKI, Katharina a kol. *Principles of European Family Law Regarding Divorce and Maintenance Between Former Spouses*. 1. vydání. Antwerpen-Oxford: Intersentia, 2004. ISBN 9789050954266.
3. HRUŠÁKOVÁ, Milana a KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 2., opr. a dopl. vyd. Edice učebnic Právnícké fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Brno: Masarykova univerzita, 2001. ISBN 80-7239-104-6.
4. HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9.
5. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: komentář*. 3. vyd. Komentované zákony (C.H. Beck). Praha: C.H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-912-2.
6. MELZER, Filip, Petr, TÉGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-004-8.
7. MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. Beckova edice právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-796-5.
8. PLECITÝ, Vladimír, Michal SKŘEJPEK, Josef SALAČ a Alexander ŠÍMA. *Základy rodinného práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-139-7.
9. POLIŠENSKÁ, Petra, Radka FEBEROVÁ a Zdeněk STUHLÍK. *Musíš znát...Rodinné právo. Manželství: výklad k manželství a výběr z důležitých soudních rozhodnutí, zejména Nejvyššího soudu v oblasti rodinného práva podle hlavy I. občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-902-2.
10. ŠEVČÍK, Ludvík. *Vyznejte se v rodinném právu: vybrané kapitoly z nového občanského zákoníku*. Brno: BizBooks, 2014. ISBN 978-80-265-0221-0.

11. ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-046-8.
12. ŠMÍD, Ondřej, Renata ŠÍNOVÁ a kol. *Rozvod manželství*. Teoretik. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-66-3.
13. VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-48-3.

Právní předpisy

1. Císařské nařízení č. 276/1914 ř. z., *jímž se vydává částečná novella k obecnému zákoníku občanskému*.
2. Císařské nařízení č. 69/1916 ř. z., *jímž se vydává třetí částečná novella k obecnému zákoníku občanskému*.
3. Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., *obecný zákoník občanský*.
4. Nález Ústavního soudu 62/10 ze dne 28. 1. 2010.
5. Nález Ústavního soudu 16/15 ze dne 23. 8. 2016.
6. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky č. 30/1976, sp. zn. Cpj 179/75.
7. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. Cpj 19/2007.
8. Usnesení Ústavního soudu 465/02 ze dne 26. 7. 2002.
9. Usnesení Ústavního soudu 1852/11 ze dne 12. 7. 2011.
10. Usnesení Ústavního soudu 36/16 ze dne 21. 3. 2017.
11. Ústavní zákon č. 150/1948 Sb., *Ústava Československé republiky*.
12. Vyhláška č. 207/2001 Sb., *Vyhláška Ministerstva vnitra, kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů*.
13. Zákon č. 265/1949 Sb., *o právu rodinném*.
14. Zákon č. 94/1963 Sb., *o rodině*.
15. Zákon č. 234/1992 Sb., *zákon, kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění zákona č. 132/1982 Sb.*
16. Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*.
17. Zákon č. 373/2011 Sb., *o specifických zdravotních službách*.
18. Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*.

19. Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.
20. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.
21. Zákon č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnících a soudních překladatelích.

Elektronické zdroje

1. *Bude snazší se rozvést? Novela slibuje zrychlení rozvodového řízení.* cesivpravu.cz [online]. 2023. [cit. 2024-02-14]. Dostupné z: <https://www.cesivpravu.cz/blog/bude-snazsi-se-rozvest-novela-slibuje-zrychleni-rozvodoveho-rizeni>.
2. Český statistický úřad. *Pohyb obyvatelstva 1. – 3- čtvrtletí 2023.* czso.cz [online]. 2023. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/pohyb-obyvatelstva-1-3-ctvrtleti-2023>.
3. Český statistický úřad. *Rozvodovost III.* czso.cz [online]. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/191186451/130055230503.pdf/eee64df7-1ea1-4935-b926-f24551724bed?version=1.0>.
4. Český statistický úřad. *Rozvody podle délky trvání manželství v letech 1950-2022.* czso.cz [online]. 2023. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/191186451/130055230503.pdf/eee64df7-1ea1-4935-b926-f24551724bed?version=1.0>.
5. Český statistický úřad. *Rozvody podle příčiny rozvratu manželství v roce 2022.* czso.cz [online]. 2023. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/191186451/130055230507d.pdf/0a07d4f2-d5ad-438d-a4e7-6e363cd5ae5d?version=1.0>.
6. Český statistický úřad. *Rozvody podle příčiny rozvratu manželství v letech 1950-1969.* czso.cz [online]. 2023. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/191186451/130055230507d.pdf/0a07d4f2-d5ad-438d-a4e7-6e363cd5ae5d?version=1.0>.

7. Český statistický úřad. *Vývoj obyvatelstva České republiky, Rozvodovost*. czso.cz [online].
[cit. 2024-02-13]. Dostupné z:
https://www.czso.cz/documents/10180/191186447/1300692303.pdf/cf5c2ce9-6964-46a1-9b2b-30638771717f?redirect=https%3A%2F%2Fwww.czso.cz%2Fcsu%2Fczso%2Fdomov%3Fp_p_id=3%26p_p_lifecycle=0%26p_p_state=maximized%26p_p_mode=view%26_3_advancedSearch=false%26_3_groupId=0%26_3_keywords=bitmex+seized%257CBityard.com+Copy+Trade%26_3_delta=20%26_3_resetCur=false%26_3_cur=3190%26_3_struts_action=%252Fsearch%252Fsearch%26_3_format=%26_3_andOperator=true.
8. *Další následky změny pohlaví*. gov.cz [online]. 2020. [cit. 2024-02-12]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/informace/dalsi-nasledky-zmeny-pohlavi-INF-46>.
9. Eurostat. *Marriage and Divorce Statistics*. ec.europa.eu [online]. 2024. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Marriage_and_divorce_statistics#Fewer_marriages.2C_fewer_divorces.
10. *Historie*. Demografie.info [online]. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_rozvodhistorie.
11. HROUZKOVÁ, Alexandra. Nevěra sama vztah nerozbije. Psychologie.cz [online]. 2012. [cit. 2024-02-12]. Dostupné z: https://psychologie.cz/nevera-sama-vztah-nerozbije/?gad_source=1&gclid=EAlaIqobChMI7aapwuSUhAMV7YuDBx2kfA34EAAYASAAEgLCyvD_BwE.
12. JUSTOŇ, Zdeněk. *Monogamie*. Sociologická encyklopedie [online]. 2017. [cit. 2023-11-08]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Monogamie>.
13. *KODEX KANONICKÉHO PRÁVA – CODEX IURIS CANONICI L.P.* 1983. farnostzebrak.cz [online]. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: [http://www.farnostzebrak.cz/dokumenty/cic\(1983cz\).pdf](http://www.farnostzebrak.cz/dokumenty/cic(1983cz).pdf).

14. *Nesporné rozvody by se měly zjednodušit a zkrátit, počítá s tím návrh novely.* advokatnidenik.cz [online]. 2023. [cit. 2024-02-14]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2023/08/22/nesporne-rozvody-by-se-mely-zjednodusit-a-zkratit-pocita-s-tim-navrh-novely/>.
15. *Představení legislativních návrhů k nesporným rozvodům, výživnému a násilí na dětech.* justice.cz [online]. 2023. [cit. 2024-02-14]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp?clanek=predstaveni-legislativnich-navrhu-k-nespornym-rozvodum-vyzivnemu-a-nasili-na-dete-1>.
16. *Překážky manželství.* Gov.cz [online]. 2020. [cit. 2023-11-09]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/informace/prekazky-manzelstvi-INF-47>.
17. *Určení poměrů nezletilého dítěte pro dobu po rozvodu (pro soudní řízení).* gov.cz [online]. 2021. [cit. 2024-02-12]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/informace/urceni-pomeru-nezletileho-ditete-pro-dobu-po-rozvodu-INF-247>.
18. *Uzavření manželství na zastupitelském úřadě* [online]. MZV: Velvyslanectví České republiky v Hanoji. 2016. [cit. 2023-12-02]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/hanoi/cz/vizove_a_konzularni_informace/konzularni_informace/matricni_zalezitosti/uzavreni_manzelstvi_na_zastupitelskem.html.
19. *Uzavření manželství zmocněncem* [online]. MVČR: Odbor všeobecné správy, oddělení matrik a ověřování. 2020. [cit. 2023-12-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-manzelstvi-zmocnencem.aspx>.
20. *Uzavření manželství.* Gov.cz [online]. 2020. [cit. 2023-11-24]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/sluzby-vs/uzavreni-manzelstvi-S4264>.
21. VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Důvodová zpráva: Vývoj soukromého práva. Zhodnocení platné právní úpravy.* Vlada.cz [online]. [cit. 2023-11-12]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/d_vodov_zpr_va_k_oz_30_1_5.2008.pdf.

22. *Základy matričního práva* [online]. MVČR. 2022. [cit. 2023-11-24].
Dostupné

z:

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwii3Mb0INCCAxUFgP0HHVPdCEMQFnoECBsQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.mvcr.cz%2Fsoubor%2Fzaklady-matricniho-prava-prakticky-pruvodce-a-radce->

23. *Žádost o vystavení vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství v cizině.* gov.cz [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné

z: https://mzv.gov.cz/file/1239236/Formular_vysvedceni_manzelstvi.pdf.

Seznam příloh

- Příloha A – Dotazník k uzavření manželství
- Příloha B – Žádost o vystavení vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství v cizině
- Příloha C – Osvědčení
- Příloha D – Protokol o uzavření manželství

Příloha A – Dotazník k uzavření manželství²⁵¹

DOTAZNÍK K UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ

	MUŽ	ŽENA
Jméno, popř. jména a příjmení		
Rodné příjmení		
Datum, místo a okres (stát) narození		
Rodné číslo		
Osobní stav		
Státní občanství		
Bydliště (trvalý pobyt)		

Prohlášení o uzavření manželství bychom chtěli učinit před

.....
(název úřadu)

v obřadní místnosti úřadu*)

na jiném vhodném místě*)

Jsme si vědomi, že při uzavření manželství jsme povinni učinit dohodu o užívání příjmení. Předběžně jsme se dohodli, že

- a) příjmení jednoho z nás bude naším muž:.....
příjmením společným žena:.....
- b) si oba svá příjmení ponecháme a prohlásíme, muž:.....
které z našich příjmení bude příjmením žena:.....
našich společných dětí děti:.....

²⁵¹ Vyhláška č. 207/2001 Sb., Vyhláška Ministerstva vnitra, kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů v posledním znění.

c) příjmení jednoho z nás bude naším příjmením muž:.....
společným, a muž - žena*), jehož - jejíž*) žena:.....
příjmení nemá být příjmením společným, bude děti:.....
ke společnému příjmení na druhém místě
připojovat své dosavadní příjmení

*) nehodící se škrtněte

Byli jsme poučeni o tom, že při zápisu uzavření manželství lze na základě žádosti ženy, již se uzavření manželství týká, uvést za stanovených podmínek v matriční knize příjmení, které bude po uzavření manželství užívat, v mužském tvaru.

Žena předběžně žádá, aby její příjmení, vyplývající z dohody o příjmení po uzavření manželství, bylo v knize manželství zapsáno v mužském tvaru:,

Bereme na vědomí, že při sňatečném obřadu uvedeme, dříve než učiníme sňatečný projev vůle, že nám nejsou známy překážky, které by nám bránily uzavřít manželství, že navzájem známe svůj zdravotní stav a že jsme zvážili uspořádání budoucích majetkových poměrů, svého bydlení a hmotné zajištění po uzavření manželství.

Prohlašujeme, že nejsme ve vztahu poručníka a poručence, dítěte a osoby, do jejíž péče bylo dítě svěřeno, nebo pěstouna a svěřeného dítěte.

Máme spolu již tyto děti - jméno a příjmení, datum a místo narození - dokládá se rodným listem dítěte (dětí):

.....
.....

Dohoda o příjmení se bude vztahovat i na toto dítě (dětí) nevěsty, jehož (jejichž) otec není znám - dokládá se rodným listem dítěte (dětí):

.....

V

.....

podpis ženy

.....

podpis muže

*) nehodící se škrtněte

DOKLADY K UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ (VYPLNÍ MATRIKÁŘ)

Doklad, který jsou muž nebo žena jinak povinni předložit, se nepředkládá, pokud si skutečnost v něm uvedenou matriční úřad ověří z jím vedené matriční knihy, ze základního registru obyvatel, z informačního systému evidence obyvatel, z informačního systému cizinců, z informačního systému evidence občanských průkazů nebo z informačního systému evidence cestovních dokladů. Tato skutečnost se vyznačí v níže uvedené tabulce u každého z dokladů uvedených pod bodem 3. až 7. samostatně.

Předloženy byly tyto doklady:

	MUŽ	ŽENA
1.	Průkaz totožnosti**) č. platný do	Průkaz totožnosti**) č. platný do
2.	Rodný list	Rodný list
3.	Doklad o státním občanství***)	Doklad o státním občanství***)
4.	Výpis z evidence obyvatel o místě trvalého pobytu, u cizince, je-li cizím státem vydáván.	Výpis z evidence obyvatel o místě trvalého pobytu, u cizinky, je-li cizím státem vydáván.
5.	Výpis z evidence obyvatel o osobním stavu, u cizince, je-li cizím státem vydáván.	Výpis z evidence obyvatel o osobním stavu, u cizinky, je-li cizím státem vydáván.
6.	Doklad o právní způsobilosti k uzavření manželství, jde-li o cizince; vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství, jde-li o občana České republiky při uzavření manželství na zastupitelském úřadu České republiky v cizině.	Doklad o právní způsobilosti k uzavření manželství, jde-li o cizinku; vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství, jde-li o občanku České republiky při uzavření manželství na zastupitelském úřadu České republiky v cizině.

7.	Pravomocný rozsudek o rozvodu předchozího manželství, nebo úmrtní list zemřelé manželky, popřípadě pravomocné rozhodnutí soudu o zrušení partnerství, nebo úmrtní list zemřelého partnera. Jde-li o cizince, úmrtní list není třeba předkládat, je-li tato skutečnost uvedena v dokladu o právní způsobilosti k uzavření manželství.	Pravomocný rozsudek o rozvodu předchozího manželství, nebo úmrtní list zemřelého manžela, popřípadě pravomocné rozhodnutí soudu o zrušení partnerství, nebo úmrtní list zemřelé partnerky. Jde-li o cizinku, úmrtní list není třeba předkládat, je-li tato skutečnost uvedena v dokladu o právní způsobilosti k uzavření manželství.

**)

- občanský průkaz nebo cestovní doklad, jde-li o státního občana České republiky,
- průkaz o povolení k pobytu nebo cestovní doklad anebo průkaz totožnosti občana členského státu Evropské unie, jde-li o cizince,
- průkaz žadatele o udělení mezinárodní ochrany, jde-li o osobu, která podala žádost o udělení mezinárodní ochrany,
- průkaz povolení k pobytu azylanta, jde-li o osobu, které byl udělen azyl, nebo
- průkaz oprávnění k pobytu osoby požívající doplňkové ochrany, jde-li o osobu požívající doplňkové ochrany,
- průkaz žadatele o udělení dočasné ochrany, jde-li o osobu, která podala žádost o udělení dočasné ochrany, nebo
- průkaz cizince požívajícího dočasné ochrany, jde-li o osobu, které byla udělena dočasná ochrana.

***) Je-li snoubenec v rozhodné době státním občanem České republiky a považuje-li ho za svého občana také jiný stát, je rozhodné státní občanství České republiky. Je-li snoubenec v rozhodné době zároveň občanem několika cizích států, rozhoduje státní příslušnost nabytá naposled, pokud vzhledem k životním poměrům osoby nepřevažuje výrazně její poměr k jinému cizímu státu, jehož je občanem; v takovém případě rozhoduje státní příslušnost tohoto státu (§ 28 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém).

.....

razítko a podpis matrikáře

Příloha B – Žádost o vystavení vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství v cizině²⁵²

**ŽÁDOST
o vystavení vysvědčení o právní způsobilosti
k uzavření manželství v cizině**

Žadatel (ka):

Jméno a příjmení rodné příjmení.....

Datum a místo narození okres

Rodné číslo státní občanství

Rodinný stav

Trvalé bydliště

Hodlám uzavřít manželství s:

Jméno a příjmení rodné příjmení.....

Datum a místo narození

Rodné číslo (pouze přidělené na území ČR)

Státní občanství rodinný stav

Trvalé bydliště

Prohlašuji, že zde uvedené údaje jsou pravdivé.

Předkládám tyto doklady: OP č. vydaný

Rodný list: svazek ročník str..... číslo

Jiné doklady

Správnost údajů, doklady a státní občanství
ověřeno:

Vlastnoruční podpis žadatele:

Matrikářka:.....

.....

Žadatel (ka) byl (a) poučen (a) o potřebném vyšším ověření vystaveného dokladu – legalizaci a superlegalizaci, a to při převzetí na oddělení matrik. Vyšší ověření je potřebné v případě, že ČR nemá s příslušným státem uzavřenu smlouvu o právní pomoci.

Správní poplatek 500,- Kč zaplacen

dne Č. bl.

Doklad převzal:

Dne:

²⁵² Žádost o vystavení vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství v cizině. gov.cz [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: https://mzv.gov.cz/file/1239236/Formular_vysvedceni_manzelstvi.pdf.

Vzor 15

Čj.:

OSVĚDČENÍ

.....
(název matričního úřadu)

OSVĚDČUJE,

ŽE SNOUBENCI

MUŽ:

jméno(a) a příjmení roz.

datum narození r. č.

státní občanství stav

bydliště

A

ŽENA:

jméno(a) a příjmení roz.

datum narození r. č.

státní občanství stav

bydliště

SPLNILI VŠECHNY POŽADAVKY OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU PRO UZAVŘENÍ CÍRKEVNÍHO SŇATKU.

Toto osvědčení je platné po dobu 6 měsíců ode dne vydání.

V

Dne

.....
jméno, příjmení a podpis matrikáře“.

²⁵³ Vyhláška č. 207/2001 Sb., Vyhláška Ministerstva vnitra, kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů v posledním znění.

Příloha D – Protokol o uzavření manželství²⁵⁴

Vzor 17

PROTOKOL O UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ

Dne

Před
(název úřadu a místo uzavření manželství)

Muž:

Jméno(a) a příjmení,
popř. rodné příjmení

totožnost
prokázána.....

datum a místo,
okres (stát) narození.....

..... rodné číslo.....
osobní státní
stav..... občanství.....

rodiče muže:

otec/rodič - jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení

..... datum narození
místo, okres (stát)
narození.....

matka/rodič - jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení

..... datum narození
místo, okres (stát)
narození.....

Žena:

Jméno(a) a příjmení,
popř. rodné příjmení.....

totožnost
prokázána

datum a místo,
okres (stát) narození

..... rodné číslo.....

²⁵⁴ Vyhláška č. 207/2001 Sb., Vyhláška Ministerstva vnitra, kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů v posledním znění.

osobní státní
stav občanství.....

rodiče ženy:

otec/rodič - jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení
..... datum narození
místo, okres (stát)
narození.....

matka/rodič - jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení
..... datum narození
místo, okres (stát)
narození.....

Před oddávajícím:.....
(jméno, příjmení, funkce)
za přítomnosti matrikáře:.....
(jméno, příjmení)

snoubenci projevili vůli, že spolu vstupují do manželství, a prohlásili, že jim nejsou známy překážky, které by jim bránily uzavřít manželství, že navzájem znají svůj zdravotní stav a že zvážili uspořádání budoucích majetkových poměrů, svého bydlení a hmotné zajištění po uzavření manželství.

Snoubenci se dohodli, že

a) příjmení jednoho z nich bude jejich
příjmením společným	muž
	žena
b) si oba svá příjmení ponechají a prohlásili,
které z jejich příjmení bude příjmením
jejich společných dětí	muž
	žena
	děti
c) příjmení jednoho z nich bude jejich
příjmením společným, a muž - žena *), jehož
- jejíž*) příjmení nemá být příjmením
společným, bude ke společnému příjmení na
druhém místě připojovat své dosavadní
příjmení	muž
	žena
	děti

Dohoda o příjmení se vztahuje i na toto dítě (děti) nevěsty, jehož (jejichž) otec není znám (nutno ověřit v příslušné knize narození) – dokládá se rodným listem dítěte (děti):

.....

Žena žádá, aby její příjmení, vyplývající z dohody o příjmení po uzavření manželství, bylo v knize manželství zapsáno v mužském tvaru:

.....

Svědkové:

1. jméno(a) a příjmení.....

rodné číslo, popř. datum, místo a okres (stát) narození

2. jméno(a) a příjmení.....

rodné číslo, popř. datum, místo a okres (stát) narození

Tlumočník:

Muži - ženě - snoubencům^{*)} bylo prominuto předložení těchto dokladů:

Okresní soud v udělil

nezletilému, který není plně svéprávný a dovršil šestnácti let věku (muž - žena^{*)})

povolení k uzavření manželství rozhodnutím ze dnečj....., které nabylo právní moci dne..... .

^{*)} nehodící se škrtněte

Protože snoubenci splnili všechny podmínky, které vyžaduje český právní řád pro vznik manželství, bylo manželství prohlášeno oddávajícím za právoplatně uzavřené.

..... oddávající	manžel
	rozený.....
..... matrikář(ka)	manželka
	rozená.....
..... tlumočník	svědek
	svědek

Uzavření manželství zapsáno do informačního systému evidence obyvatel dne:

**Uzavření manželství oznámeno Ředitelství služby cizinecké policie Policie České republiky dne:
(jde-li o cizince)**

Oddací list vyhotoven dne:

**Oddací list předán/zaslán dne:
(způsob, ověření totožnosti)**

**Předložené doklady vráceny/zaslány dne:
(uved'te které)**